

Zastrzeżenie: Ten projekt otrzymał dofinansowanie z Unii Europejskiej. Treść raportu wyraża wyłącznie poglądy jej autora(ów). Komisja Europejska nie ponosi jakiegokolwiek odpowiedzialności za wykorzystanie informacji zawartych w publikacji.

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Projekt: 2021-1-PL01-KA220-ADU-000035200
Kompetencje kluczowe dla osób 50+

RAPORT

Stan kształcenia kompetencji kluczowych oraz potrzeby edukacyjne osób dorosłych, w tym osób 50+ w Unii Europejskiej

Rezultat projektu nr 1 - Metodologia kursów
szkoleniowych "Kompetencje kluczowe dla osób
50+" (część 1)

Publikacja bezpłatna

OPRACOWANE PRZEZ: DEINDE SP. Z O. O.
2022

Rezultat projektu nr 1 - Metodologia kursów szkoleniowych "Kompetencje kluczowe dla osób 50+" (część 1)

Raport

Stan kształcenia kompetencji kluczowych oraz potrzeby edukacyjne osób dorosłych, w tym osób 50+ w Unii Europejskiej

Wersja: polska

Opracowane przez: Deinde sp. z o. o.

w ramach projektu 2021-1-PL01-KA220-ADU-000035200, „Kompetencje kluczowe dla osób 50+”

Projekt realizowany w ramach programu Erasmus+, w okresie od 1 lutego 2022 do 30 listopada 2023 roku przez konsorcjum: Deinde Sp. z o. o. (Polska), Institut Saumurois de la Communication (Francja), INERCIA DIGITAL SL (Hiszpania), Stiftelsen Mangfold i Arbeidslivet (Norwegia).

Zastrzeżenie: Ten projekt otrzymał dofinansowanie z Unii Europejskiej. Treść raportu wyraża wyłącznie poglądy jej autora(ów). Komisja Europejska nie ponosi jakiegokolwiek odpowiedzialności za wykorzystanie informacji zawartych w publikacji.

Spis treści

Wprowadzenie.....	4
Deficyty w zakresie kompetencji kluczowych w Unii Europejskiej, z uwzględnieniem sytuacji osób po 50-tym roku życia.	12
Potrzeby edukacyjne obywateli Unii Europejskiej, w tym osób po 50-tym roku życia.....	18
Możliwości kształcenia ustawicznego w Unii Europejskiej.....	23
Różnice w kształceniu osób po 50-tym roku życia i osób młodszych w Unii Europejskiej.	29
Wnioski i rekomendacje.....	33
Literatura	34

Wprowadzenie

Celem raportu jest analiza danych zastanych dotyczących stanu kształcenia w zakresie kompetencji kluczowych w Unii Europejskiej, szczególnie pod kątem potrzeb osób w wieku 50 lat i więcej. Punktem wyjścia dla naszych rozważań będzie przedstawienie podstawowych danych w zakresie sytuacji społeczno-gospodarczej oraz demograficznej Unii Europejskiej, zaczynając od rynku pracy.

Mówiąc o unijnym rynku pracy, musimy pamiętać, iż nie ma on jednolitego charakteru. Ramy prawne Unii Europejskiej pozostawiają państwom członkowskim swobodę w kreowaniu polityk i zasad funkcjonowania krajowych rynków pracy. Każde państwo unijne prowadzi własną politykę rynku pracy, indywidualnie decyduje o jej zakresie, formach, działaniach czy wysokości przeznaczanych na nią środków finansowych.¹ W krajach członkowskich UE zachodzą odmienne procesy społeczne i gospodarcze, są różne uwarunkowania historyczne i kulturowe, co decyduje o zróżnicowaniu struktury i poziomu rozwoju poszczególnych regionów oraz krajowych rynków pracy. Unia Europejska harmonizuje działania podejmowane na krajowych rynkach pracy, zostawiając krajom członkowskim swobodę w indywidualnym kształtowaniu polityk z zakresu rynku pracy. W literaturze przedmiotu najczęściej rozróżnia się w Europie cztery główne modele rynku pracy uwzględniające warunki ich funkcjonowania oraz stosowanych rozwiązań w zakresie polityki społecznej (aspekty wydajności oraz jakości).²

Tabela 1 Typologia europejskich rynków pracy.

		WYDAJNOŚĆ	
		NISKA	WYSOKA
JAKOŚĆ	WYSOKA	KONTYNENTALNY	NORDYCKI
	NISKA	ŚRÓDZIEMNOMORSKI	ANGLOSASKI

Źródło: A. Sapir, *Globalization and the Reform of European Social Models*, „Journal of Common Market Studies” 2006, t. 44, nr 2, s. 375–376.

Model kontynentalny (korporacyjny) charakteryzuje się silną instytucjonalną ochroną przez państwo pracowników przed zwolnieniem, hojnym zabezpieczeniem socjalnym, wysokimi obciążeniami fiskalnymi oraz słabnącą rolą związków zawodowych. Elastyczność zatrudnienia i płac jest ograniczona. Jest to rynek pracy charakterystyczny dla Francji, Niemiec, Belgii, Austrii, Szwajcarii czy Luksemburgu.³

Model nordycki (skandynawski, socjaldemokratyczny) występujący m. in. w Finlandii, Szwecji, Danii czy Holandii charakteryzuje się dużymi obciążeniami fiskalnymi po stronie pracodawców oraz wysokimi wydatkami państwa na politykę socjalną (zabezpieczenie społeczne). Na rynkach tych realizowana jest aktywna polityka w zakresie kształcenia i podnoszenia kwalifikacji zawodowych zasobów ludzkich w celu zapewniania dużej mobilności siły roboczej. Tamte rynki pracy charakteryzują

¹ P. Pasierbiak, *Integracja z Unią Europejską a zmiany na rynkach pracy krajów Europy Środkowo-Wschodniej*, „Rocznik Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej” 2016, nr 14, z. 5, s. 154.

² A. Sapir, *Globalization and the Reform of European Social Models*, „Journal of Common Market Studies” 2006, t. 44, nr 2, s. 375–376.

³ P. Maleszyk, *Rynki pracy państw Unii Europejskiej w okresie kryzysu. Procesy dostosowawcze i działania antykryzysowe*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2016, s. 170; G. Coppola, N. O’Higgins, *Youth and the Crisis. Unemployment, education and health in Europe*, Routledge, London and New York 2016, s. 253.

się najwyższą elastycznością, zapewniając pracownikom ogólne bezpieczeństwo zatrudnienia na rynku (*employment security*) zamiast ochrony konkretnego miejsca pracy (*job security*).⁴

Model anglosaski (liberalny) dominujący w Wielkiej Brytanii i Irlandii jest znacznie słabiej uregulowany prawnie niż model nordycki, a stosunek pracy często nie jest chroniony przez państwo. Występuje w nim duża liczba niskopłatnych miejsc pracy, słabe związki zawodowe oraz znaczne dysproporcje w dochodach grup najlepiej i najslabiej opłacanych pracowników.⁵

Model śródziemnomorski (południowy lub konserwatywny) występuje we Włoszech, Grecji, Portugalii i Hiszpanii. Charakteryzuje się silną, wręcz restrykcyjną ochroną zatrudnienia oraz scentralizowaniem negocjacji płacowych, co prowadzi do spłaszczenia wynagrodzeń oraz wyraźnej segmentacji rynku pracy. W systemie tym występują dość niskie wydatki na aktywną politykę rynku pracy, stosunkowo niewysokie zasiłki dla bezrobotnych oraz niska mobilność zasobów pracy.⁶

Jako piąty model rynku pracy wyróżnia się czasami w literaturze model krajów Europy Środkowo-Wschodniej (krajów postkomunistycznych). Z jednej strony, charakteryzuje się on dość niską elastycznością rozwiązań umownych, stosunkowo silną prawną ochroną umów i pracowników, silną pozycją związków zawodowych (szczególnie w niektórych zawodach), niską mobilnością pracowników. Z drugiej strony cechuje go dość słaby poziom zabezpieczenia socjalnego (niskie i krótkookresowe zasiłki dla bezrobotnych, niskie świadczenia chorobowe, rentowe, emerytalne).⁷

Unia Europejska obejmuje obecnie przestrzeń składającą się z 27 krajów, zamieszkałą przez 440 milionów osób. Zmianę liczebności populacji poszczególnych krajów w ostatniej dekadzie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2 Liczba ludności krajów Unii Europejskiej w latach 2009–2018 (w tysiącach).

TIME	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
European Union - 27 countries (from 2020)	432 211,3	433 252,1	434 011,5	436 550,2	437 153,9	438 230,4	438 686,8	438 742,7	439 529,5	440 129,1
European Union - 28 countries (2013-2020)	494 416,3	495 878,8	497 078,7	500 082,9	501 199,8	502 779,3	503 617,3	504 135,6	505 294,1	:
European Union - 15 countries (1995-2004)	390 676,9	392 350,6	393 763,3	397 050,6	398 381,0	400 430,1	401 593,2	402 412,7	403 807,9	:
Euro area - 19 countries (from 2015)	329 571,5	330 687,9	331 480,0	334 083,5	334 975,2	336 212,8	336 752,6	337 086,1	337 966,8	338 774,6
Belgium	10 989,4	11 063,4	11 125,1	11 181,1	11 236,0	11 283,4	11 191,4	11 258,0	11 319,4	11 377,7
Bulgaria	7 333,2	7 277,8	7 241,9	7 209,7	7 164,2	7 114,2	7 061,8	7 011,0	6 964,7	6 918,6
Czechia	10 496,4	10 514,6	10 520,7	10 518,0	10 545,9	10 563,3	10 587,2	10 622,9	10 664,2	10 699,2
Denmark	5 224,3	5 238,8	5 254,1	5 269,9	5 301,5	5 341,4	5 365,9	5 379,4	5 384,6	5 371,4
Germany	79 128,3	79 526,2	79 704,5	80 015,7	80 586,8	81 463,0	81 767,6	81 637,4	81 875,9	82 181,0
Estonia	1 326,4	1 320,3	1 315,7	1 311,4	1 297,3	1 299,7	1 298,9	1 301,6	1 307,7	1 312,7

⁴ A. Szymańska, *Wpływ kryzysu ekonomicznego na rynki pracy krajów OECD w kontekście uwarunkowań modelowych*, w: R. W. Włodarczyk (red.), *Rynki pracy w krajach Unii Europejskiej wobec wyzwań kryzysowych*, Wydawnictwo eBooki.com.pl, Wrocław 2015, s. 166; G. Coppola, N. O'Higgins, *Youth and the Crisis. Unemployment, education and health in Europe*, Routledge, London and New York 2016, s. 253.

⁵ A. Szymańska, *Wpływ kryzysu ekonomicznego na rynki pracy krajów OECD w kontekście uwarunkowań modelowych*, s. 166; G. Coppola, N. O'Higgins, *Youth and the Crisis. Unemployment, education and health in Europe*, Routledge, London and New York 2016, s. 253.

⁶ P. Maleszyk P., *Rynki pracy państw Unii Europejskiej w okresie kryzysu. Procesy dostosowawcze i działania antykryzysowe*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2016, s. 170; G. Coppola, N. O'Higgins, *Youth and the Crisis. Unemployment, education and health in Europe*, Routledge, London and New York 2016, s. 253.

⁷ D. Kubas, *Teoretyczne podstawy i strategie realizacji flexicurity jako modelu rozwiązywania problemów rynku pracy*, Lublin 2021, s. 234.

Ireland	4 578,5	4 597,4	4 620,0	4 652,5	4 695,8	4 749,0	4 802,3	4 860,7	4 927,2	4 980,3
Greece	10 998,3	10 967,2	10 921,1	10 880,5	10 831,7	10 783,2	10 730,7	10 673,4	10 612,4	10 567,6
Spain	46 306,8	46 324,5	46 145,7	45 994,9	45 967,0	45 977,8	46 079,7	46 296,3	46 654,5	46 896,0
France	61 760,9	62 071,7	62 402,9	64 548,8	64 813,2	65 050,5	65 246,5	65 419,4	65 608,0	65 740,6
Croatia	4 279,9	4 266,2	4 253,1	4 236,3	4 201,4	4 171,1	4 142,7	4 118,3	4 097,7	4 081,3
Italy	59 659,7	59 898,0	60 224,7	60 447,9	60 441,0	60 325,7	60 220,0	60 092,0	59 933,8	59 771,5
Cyprus	818,6	831,2	827,6	818,5	814,6	820,0	832,6	842,7	852,9	862,3
Latvia	2 049,9	2 015,7	1 995,5	1 968,2	1 951,9	1 936,3	1 913,7	1 902,4	1 890,3	1 878,5
Lithuania	3 032,0	2 991,4	2 960,3	2 934,3	2 907,5	2 872,9	2 827,7	2 801,5	2 790,3	2 792,4
Luxembourg	502,2	514,5	523,3	534,8	550,8	566,1	580,4	591,5	603,2	615,1
Hungary	9 778,4	9 750,5	9 723,8	9 694,9	9 668,7	9 649,2	9 609,8	9 594,7	9 594,2	9 599,8
Malta	407,5	412,5	418,8	428,3	439,2	449,3	462,3	478,8	498,0	507,4
Netherlands	16 400,2	16 507,1	16 622,2	16 657,6	16 684,8	16 776,5	16 896,7	16 991,1	17 087,3	17 184,4
Austria	8 244,6	8 281,2	8 330,0	8 394,4	8 470,0	8 581,8	8 622,6	8 660,2	8 697,5	8 744,5
Poland	36 600,1	36 609,7	36 586,4	36 511,6	36 484,2	36 204,7	36 127,0	36 005,2	35 884,9	35 894,4
Portugal	10 553,2	10 508,0	10 449,3	10 387,3	10 337,2	10 306,4	10 285,1	10 264,1	10 263,4	10 291,7
Romania	20 173,4	20 078,1	20 001,8	19 923,8	19 859,4	19 778,0	19 659,0	19 532,2	19 405,8	19 314,4
Slovenia	2 051,3	2 055,9	2 059,0	2 061,4	2 063,0	2 064,2	2 066,0	2 068,5	2 085,1	2 098,0
Slovakia	5 392,4	5 404,3	5 410,8	5 415,9	5 421,3	5 426,3	5 435,3	5 443,1	5 450,4	5 457,9
Finland	5 371,3	5 397,4	5 423,5	5 449,9	5 466,0	5 480,6	5 493,3	5 503,5	5 509,7	5 514,9
Sweden	8 754,2	8 828,4	8 949,6	9 102,5	8 953,3	9 195,7	9 380,7	9 392,8	9 566,6	9 475,4
United Kingdom	62 205,0	62 626,7	63 067,2	63 532,7	64 045,9	64 548,9	64 930,5	65 393,0	65 764,6	:
Montenegro	619,9	619,4	619,9	619,4	619,2	618,6	618,5	618,7	619,7	619,8
North Macedonia	2 055,1	2 061,6	2 060,0	2 063,0	2 070,4	2 072,2	2 073,9	2 075,7	2 076,6	2 075,2
Serbia	7 407,6	7 356,4	7 106,1	7 097,0	7 056,9	7 026,2	6 989,5	6 952,0	6 912,0	6 874,4
Turkey	72 371,2	73 599,9	74 451,6	75 692,0	76 384,3	77 128,1	78 860,9	79 760,8	80 707,5	81 870,1

Źródło:: Number of persons by working status within households and household composition, Eurostat, stan na 25.04.2022.

W 2020 roku najludniejszymi krajami UE były: Niemcy, Francja, Włochy i Hiszpania. Z kolei najmniej mieszkańców miały: Malta, Estonia, Łotwa, Litwa, Słowenia.

O perspektywach rozwoju na globalnym rynku unijnej gospodarki i unijnego rynku pracy świadczy liczba osób pracujących, co przedstawia poniższa tabela.

Tabela 3 Liczba osób pracujących w krajach UE (w tysiącach).

GEO/TIME	2019Q	2019Q	2020Q	2020Q	2020Q	2020Q	2021Q	2021Q	2021Q	2021Q
	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
European Union - 27 countries (from 2020)	195 748,5	195 790,9	192 950,8	189 753,3	191 964,7	192 359,5	188 679,2	192 347,3	195 348,8	195 502,8
European Union - 28 countries (2013-2020)	227 126,0	227 374,5	:	:	:	:	:	:	:	:
European Union - 15 countries (1995-2004)	180 945,9	181 499,5	:	:	:	:	:	:	:	:

Euro area - 19 countries (from 2015)	148 774,3	149 204,1	146 855,5	144 043,5	145 701,1	146 213,4	143 598,4	146 560,7	149 129,5	149 432,7
Belgium	4 805,9	4 779,7	4 765,8	4 703,0	4 762,6	4 731,0	4 661,9	4 768,4	4 872,8	4 875,9
Bulgaria	3 194,1	3 123,5	3 015,3	2 979,5	3 072,8	3 029,7	2 940,2	2 974,1	3 042,0	2 990,4
Czechia	5 153,6	5 153,8	5 126,5	5 064,7	5 086,7	5 069,6	5 023,5	5 023,8	5 106,2	5 111,1
Denmark	2 796,2	2 796,7	2 766,0	2 731,6	2 747,8	2 765,7	2 720,0	2 796,0	2 816,2	2 844,1
Germany	41 153,3	41 599,4	:	:	:	:	39 455,1	39 842,8	40 557,9	40 759,2
Estonia	630,4	634,8	621,5	597,5	611,7	615,3	611,2	605,4	621,7	626,0
Ireland	2 241,9	2 268,9	2 263,7	2 136,9	2 204,6	2 210,5	2 142,1	2 247,3	2 366,2	2 400,2
Greece	3 882,3	3 810,6	3 762,2	3 750,5	3 826,7	3 781,7	3 524,9	3 809,7	4 011,4	3 945,4
Spain	19 653,7	19 748,6	19 449,2	18 377,5	18 926,4	19 077,1	18 939,9	19 393,0	19 754,4	19 884,8
France	26 698,7	26 824,6	26 727,5	26 290,6	26 555,3	26 678,9	26 841,7	27 252,0	27 533,8	27 467,9
Croatia	1 673,5	1 647,4	1 620,9	1 636,4	1 652,9	1 608,9	1 603,4	1 655,2	1 677,2	1 661,2
Italy	22 796,2	22 704,7	22 395,9	22 032,7	22 189,0	22 273,2	21 096,9	21 860,8	22 203,0	22 236,0
Cyprus	404,4	409,0	405,0	405,6	402,0	406,6	400,4	412,9	426,4	428,1
Latvia	878,2	871,2	858,2	852,6	850,6	847,2	812,6	819,2	833,5	822,9
Lithuania	1 327,7	1 326,2	1 324,2	1 292,8	1 280,1	1 293,2	1 296,8	1 301,4	1 322,3	1 318,3
Luxembourg	287,2	287,1	287,6	288,6	288,6	295,3	297,7	304,3	306,3	302,7
Hungary	4 442,6	4 437,6	4 386,4	4 316,1	4 403,1	4 397,7	4 476,3	4 524,4	4 560,8	4 580,0
Malta	251,3	256,2	260,2	252,1	254,2	255,7	257,0	259,2	261,9	268,2
Netherlands	8 727,1	8 733,1	8 741,2	8 622,6	8 660,9	8 699,4	8 861,3	8 918,4	9 024,5	9 096,4
Austria	4 316,1	4 304,9	4 214,6	4 141,6	4 283,7	4 255,9	4 118,9	4 179,3	4 322,5	4 306,1
Poland	16 225,6	16 101,0	16 055,9	15 886,3	16 106,1	16 149,0	16 045,6	16 186,7	16 376,9	16 339,7
Portugal	4 683,7	4 653,7	4 614,4	4 482,0	4 540,9	4 592,5	4 508,5	4 627,2	4 678,0	4 676,9
Romania	8 482,4	8 397,9	8 274,9	8 249,0	8 297,2	8 267,8	7 559,6	7 755,5	7 689,0	7 666,4
Slovenia	970,5	967,7	969,4	954,4	964,6	970,5	913,8	960,7	979,3	963,3
Slovakia	2 545,7	2 548,6	2 510,0	2 465,3	2 488,9	2 499,3	2 464,3	2 499,0	2 552,7	2 570,8
Finland	2 520,3	2 474,9	2 450,4	2 441,9	2 469,8	2 439,6	2 393,4	2 499,9	2 501,0	2 483,7
Sweden	5 006,0	4 928,9	4 849,4	4 846,3	4 897,1	4 857,6	4 712,3	4 871,0	4 951,1	4 877,1
Iceland	191,5	189,3	188,6	183,0	191,8	175,0	175,9	183,7	192,3	190,4
Norway	2 646,5	2 620,5	2 620,3	2 593,9	2 604,4	2 602,2	2 587,4	2 653,3	2 694,0	2 692,7
Switzerland	4 521,7	4 562,8	4 538,8	4 467,8	4 503,5	4 563,5	4 471,8	4 457,9	4 511,9	4 578,9
United Kingdom	31 377,5	31 583,6	31 498,5	31 250,7	31 114,4	:	:	:	:	:
Montenegro	244,7	232,3	231,4	218,4	208,0	195,3	:	:	:	:
North Macedonia	789,5	800,8	799,2	782,1	775,8	778,8	:	:	:	:

Serbia	2 765,6	2 766,5	2 712,8	2 679,1	2 759,2	2 745,3	2 621,7	2 714,4	2 801,4	2 784,8
Turkey	27 651,8	27 296,3	25 989,5	25 132,6	26 780,1	26 309,3	:	:	:	:

Źródło: Population by sex, age, citizenship and labour status, Eurostat, stan na 21.04.2022.

Jak możemy zaobserwować w czwartym kwartale 2021 roku najwięcej osób było zatrudnionych w: Niemczech, we Francji, we Włoszech, w Hiszpanii i w Polsce. Jest to częściowo naturalną konsekwencją najwyższej liczby ludności w tych krajach.

W kolejnym kroku zobaczymy jeszcze jak w państwach unijnych w ostatniej dekadzie prezentował się wskaźnik aktywności zawodowej.⁸

Tabela 4 Wskaźnik zatrudnienia w krajach Unii Europejskiej oraz EFTA w latach 2012-2021 (w %).

TIME	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
European Union - 27 countries (from 2020)	66,9	66,8	67,5	68,5	69,6	70,9	71,9	72,7	71,7	73,1
Euro area - 19 countries (from 2015)	67,7	67,4	67,9	68,8	69,8	70,8	71,8	72,5	71,2	72,5
Belgium	67,2	67,2	67,3	67,2	67,7	68,5	69,7	70,5	69,7	70,6
Bulgaria	62,4	62,9	64,4	66,5	67,0	70,6	71,7	74,3	72,7	73,2
Czechia	71,5	72,5	73,5	74,8	76,7	78,5	79,9	80,3	79,7	80,0
Denmark	74,3	74,3	74,7	75,4	76,0	76,6	77,5	78,3	77,8	79,0
Germany	75,8	76,3	76,7	76,9	77,6	78,2	78,9	79,6	78,1	79,6
Estonia	73,1	74,1	75,0	76,7	77,0	79,2	79,7	80,5	79,1	79,3
Ireland	64,5	66,5	68,1	69,8	71,3	72,9	74,0	75,0	72,1	74,9
Greece	54,5	52,5	53,1	54,8	55,9	57,4	59,0	60,8	58,3	62,6
Spain	59,6	58,6	59,9	62,0	63,9	65,5	67,0	68,0	65,7	67,7
France	69,7	69,7	70,0	70,3	70,7	71,3	72,0	72,3	72,1	73,2
Croatia	58,1	57,2	59,2	60,6	61,4	63,6	65,2	66,7	66,9	68,2
Italy	60,2	59,1	59,5	60,2	61,4	62,3	63,0	63,5	61,9	62,7
Cyprus	70,2	67,2	67,6	67,9	68,7	70,8	73,9	75,7	74,9	75,9
Latvia	67,9	69,5	70,6	72,5	73,0	74,6	76,8	77,3	76,9	75,3
Lithuania	68,5	69,9	71,8	73,3	75,2	76,0	77,8	78,2	76,7	77,4
Luxembourg	71,4	71,1	72,1	70,9	70,7	71,5	72,1	72,8	72,1	74,1
Hungary	63,8	65,2	68,7	70,9	73,7	75,4	76,7	77,6	77,5	78,8
Malta	63,9	66,2	67,9	69,0	71,1	73,0	75,5	76,8	77,3	78,6
Netherlands	77,5	76,7	76,3	77,2	77,9	78,9	80,0	81,0	80,8	81,7
Austria	74,4	74,6	74,2	74,3	74,8	75,4	76,2	76,8	74,8	75,6
Poland	62,9	63,2	64,9	66,3	68,2	70,0	71,4	72,3	72,7	75,4
Portugal	64,0	63,4	66,1	67,9	69,5	72,5	74,7	75,5	74,2	75,9
Romania	56,8	56,9	58,0	59,2	60,3	62,7	63,9	65,1	65,2	67,1
Slovenia	67,8	66,7	67,3	68,6	69,5	72,9	74,9	75,9	74,8	76,1
Slovakia	66,9	66,9	67,8	69,6	71,8	73,2	74,5	75,6	74,6	74,6
Finland	73,0	72,5	72,2	71,8	72,4	73,2	75,3	76,2	75,5	76,8
Sweden	78,9	79,2	79,4	79,9	80,6	81,2	81,8	81,5	80,1	80,7
Iceland	81,8	82,8	84,9	86,5	87,8	87,6	86,5	85,9	82,3	81,4
Norway	79,9	79,6	79,6	79,1	78,6	78,3	79,2	79,5	78,8	80,0
Switzerland	81,0	80,8	81,1	81,7	82,0	82,1	82,5	82,9	82,5	81,8
Montenegro	52,0	52,7	55,6	56,7	57,1	58,2	59,8	60,8	55,2	:
North Macedonia	48,2	50,3	51,3	51,9	53,3	54,8	56,1	59,2	59,1	:
Serbia	51,0	53,4	53,5	54,7	57,6	60,0	61,6	63,6	64,3	66,7
Turkey	52,8	53,4	53,2	53,9	54,4	55,3	55,6	53,8	51,0	:

Źródło: Employment and activity by sex and age – annual data, Eurostat, stan na 29.04.2022.

⁸ Por. *Policies for system change and lifelong learning, A Torino Process crosscountry digest (2018–21)*, European Training Foundation, 2022 s. 14.

Jak możemy zaobserwować w 2021 roku dla całej Unii Europejskiej wskaźnik zatrudnienia wynosił 73,1%. Najwyższy wskaźnik odnotowano w Czechach, w Danii, w Niemczech, w Estonii, w Holandii i w Szwecji. Z kolei najniższym wskaźnikiem zatrudnienia charakteryzowały się takie kraje jak: Grecja, Włochy, Rumunia, Chorwacja i Hiszpania.

Ponieważ jednym z najbardziej niepożądanych zjawisk na rynku pracy jest bezrobocie, przyjrzyjmy się jak to zjawisko kształtowało się w krajach UE w ostatniej dekadzie.

Tabela 5 Liczba osób bezrobotnych w wieku 15-74 lata w krajach UE (w tysiącach).

GEO/TIME	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
European Union - 27 countries (from 2020)	22 918	24 034	22 939	21 252	19 436	17 444	15 643	14 503	15 182	14 954
Euro area - 19 countries (from 2015)	18 262	19 302	18 655	17 471	16 278	14 770	13 398	12 449	12 841	12 616
Belgium	374	423	430	430	395	357	305	278	291	324
Bulgaria	444	469	417	337	280	240	206	176	201	171
Czechia	367	369	324	268	211	155	121	109	137	150
Denmark	224	210	198	181	176	173	153	152	170	155
Germany	2 066	2 026	1 941	1 809	1 650	1 510	1 368	1 280	1 555	1 536
Estonia	68	59	50	43	47	40	38	31	48	43
Ireland	343	308	267	225	195	158	138	121	139	158
Greece	1 208	1 344	1 277	1 198	1 146	1 043	935	847	791	678
Spain	5 811	6 051	5 610	5 056	4 481	3 917	3 479	3 248	3 531	3 430
France	2 877	3 048	3 042	3 073	2 992	2 807	2 701	2 519	2 381	2 365
Croatia	297	318	327	306	240	205	152	119	135	138
Italy	2 719	3 078	3 223	3 009	2 978	2 873	2 709	2 540	2 301	2 367
Cyprus	52	69	70	63	54	47	37	32	34	35
Latvia	156	121	108	98	96	86	73	62	79	71
Lithuania	197	172	158	134	116	103	90	92	126	105
Luxembourg	13	15	15	18	17	16	17	17	21	17
Hungary	473	440	343	308	234	192	172	159	198	196
Malta	11	12	12	11	10	9	9	10	12	10
Netherlands	625	756	769	723	647	547	459	423	466	408
Austria	224	249	263	271	290	267	237	220	272	284
Poland	1 749	1 792	1 566	1 304	1 063	843	659	558	537	580
Portugal	836	855	726	646	573	462	366	339	351	339
Romania	695	719	693	683	581	500	429	400	497	459
Slovenia	89	101	98	90	79	67	52	45	51	48
Slovakia	386	394	366	323	274	229	184	161	186	188
Finland	209	221	232	250	236	233	202	184	209	212
Sweden	408	416	417	393	373	365	351	380	467	489
Iceland	11	10	9	8	6	5	6	7	11	13
Norway	83	92	95	119	129	115	106	104	125	128
Switzerland	204	219	227	229	238	234	231	216	238	252
Montenegro	50	49	47	47	48	44	42	43	48	:
North Macedonia	292	277	269	249	225	214	199	166	156	:
Serbia	791	740	635	576	511	454	430	351	299	352
Turkey	2 202	2 442	2 843	3 035	3 308	3 421	3 512	4 445	4 045	:

Źródło: Unemployment by sex and age – annual data, Eurostat, stan na 28.04.2022.

Jak możemy zauważyć w 2021 roku w całej Unii Europejskiej było prawie 15 milionów osób bezrobotnych. Największą populacją tej kategorii osób charakteryzowały się: Hiszpania, Włochy, Francja i Niemcy. W żadnym innym kraju liczba bezrobotnych nie przekroczyła miliona osób. Najmniej osób bezrobotnych było w krajach o niewielkiej populacji jak: Malta, Luksemburg, Cypr.

Jak dane dotyczące nominalnej liczby osób bezrobotnych przedstawiają się na tle liczby osób aktywnych zawodowo (stopa bezrobocia) przedstawia poniższa tabela.

Tabela 6 Stopa bezrobocia w krajach UE (w procentach).

GEO/TIME	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
European Union - 27 countries (from 2020)	6,9	7,3	6,9	6,4	5,9	5,3	4,7	4,4	4,6	4,5
Euro area - 19 countries (from 2015)	7,3	7,7	7,4	6,9	6,5	5,9	5,3	4,9	5,1	5,0
Belgium	4,6	5,1	5,2	5,2	4,7	4,3	3,6	3,3	3,4	3,8
Bulgaria	7,8	8,3	7,4	6,1	5,1	4,4	3,8	3,3	3,8	3,3
Czechia	4,4	4,5	3,9	3,3	2,6	1,9	1,5	1,3	1,7	1,9
Denmark	5,3	5,0	4,7	4,2	4,1	4,0	3,5	3,5	3,9	3,6
Germany	3,4	3,3	3,2	2,9	2,7	2,4	2,2	2,1	2,5	2,5
Estonia	6,8	5,9	5,0	4,5	4,9	4,2	3,9	3,2	5,0	4,4
Ireland	10,2	9,1	7,8	6,6	5,6	4,5	3,9	3,3	3,8	4,3
Greece	14,6	16,4	15,7	14,8	14,2	13,0	11,7	10,7	10,0	8,6
Spain	16,5	17,3	16,0	14,5	12,8	11,2	9,9	9,1	9,9	9,6
France	6,2	6,6	6,5	6,5	6,3	5,9	5,7	5,3	5,0	4,9
Croatia	9,1	9,8	10,1	9,5	7,5	6,5	4,9	3,8	4,3	4,5
Italy	6,0	6,8	7,1	6,7	6,6	6,4	6,1	5,7	5,2	5,3
Cyprus	8,0	10,7	11,0	10,0	8,6	7,4	5,7	4,9	5,2	5,2
Latvia	10,0	7,9	7,2	6,7	6,6	6,0	5,2	4,4	5,7	5,1
Lithuania	8,6	7,6	7,1	6,1	5,3	4,8	4,3	4,4	6,0	5,0
Luxembourg	3,2	3,7	3,7	4,3	4,0	3,5	3,6	3,7	4,4	3,5
Hungary	6,2	5,8	4,5	4,1	3,1	2,6	2,3	2,1	2,7	2,7
Malta	3,5	3,6	3,4	3,2	2,9	2,5	2,4	2,4	2,9	2,4
Netherlands	5,0	6,0	6,1	5,7	5,1	4,2	3,6	3,3	3,6	3,1
Austria	3,5	3,8	4,0	4,1	4,4	4,0	3,6	3,3	4,1	4,2
Poland	6,1	6,3	5,5	4,6	3,8	3,0	2,4	2,0	1,9	2,1
Portugal	10,5	10,8	9,2	8,3	7,3	5,9	4,7	4,4	4,5	4,4
Romania	4,5	4,7	4,5	4,5	3,8	3,3	2,9	2,7	3,4	3,2
Slovenia	5,6	6,3	6,1	5,7	5,0	4,2	3,3	2,9	3,2	3,1
Slovakia	9,0	9,2	8,5	7,5	6,4	5,4	4,3	3,8	4,4	4,5
Finland	5,2	5,4	5,7	6,1	5,8	5,7	4,9	4,5	5,1	5,2
Sweden	5,8	5,8	5,8	5,4	5,1	4,9	4,7	5,1	6,2	6,5
Iceland	4,8	4,3	4,0	3,3	2,5	2,3	2,2	2,8	4,3	4,8
Norway	2,2	2,4	2,5	3,1	3,3	2,9	2,7	2,6	3,1	3,2
Switzerland	3,3	3,5	3,6	3,6	3,7	3,7	3,6	3,4	3,7	3,9
Montenegro	10,7	10,4	10,1	10,1	10,3	9,4	9,1	9,3	10,2	:
North Macedonia	18,1	17,1	16,6	15,3	13,8	13,1	12,2	10,2	9,6	:
Serbia	14,3	13,7	11,5	10,5	9,4	8,4	8,0	6,6	5,6	6,7

Turkey	4,2	4,6	5,2	5,5	5,9	6,0	6,1	7,6	6,8	:
--------	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	---

Źródło: Unemployment by sex and age – annual data, Eurostat, stan na 27.04.2022.

Jak możemy zauważyć w 2021 roku stopa bezrobocia dla całej UE wynosiła 4,5%. Najniższym bezrobociem charakteryzowały się takie państwa jak: Czechy, Polska, Malta, Niemcy, Węgry. Z kolei najwyższa stopa bezrobocia występowała: w Hiszpanii, w Grecji i w Szwecji.

Jako, że najczęstszą motywacją dla podejmowania szkolenia i kształcenia się przez osoby dorosłe jest praca zawodowa, zobaczmy jeszcze jak wyglądał średni czas aktywności zawodowej w poszczególnych państwach UE.

Tabela 7 Średni czas aktywności zawodowej (w latach).

GEO/TIME	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
European Union - 27 countries (from 2020)	34,1	34,5	34,7	34,8	34,9	35,2	35,5	35,7	35,9	35,7
European Union - 28 countries (2013-2020)	34,7	35,0	35,2	35,3	35,5	35,7	35,9	36,2	36,4	:
Euro area - 19 countries (from 2015)	34,5	34,9	35,0	35,1	35,2	35,4	35,6	35,9	36,1	35,7
Belgium	32,1	32,2	32,5	32,6	32,6	32,6	32,9	33,3	33,6	33,4
Bulgaria	31,1	31,6	32,0	32,0	32,1	31,7	33,1	33,1	34,0	33,5
Czechia	33,9	34,3	34,7	34,9	35,2	35,6	35,9	36,3	36,3	36,0
Denmark	39,0	38,7	38,4	38,5	38,7	39,0	39,3	39,5	40,1	40,0
Germany	37,4	37,5	37,8	38,0	37,9	38,2	38,4	38,7	39,1	39,1
Estonia	36,0	36,2	36,5	36,4	37,2	37,8	38,7	39,1	39,1	39,2
Ireland	35,1	35,1	35,6	35,7	36,0	36,5	36,7	37,0	37,5	36,9
Greece	32,0	32,0	32,1	32,1	32,3	32,5	32,7	32,9	33,2	32,8
Spain	34,6	34,8	34,8	34,8	35,0	35,1	35,1	35,2	35,4	34,8
France	34,1	34,5	34,7	34,7	34,9	35,0	35,2	35,4	35,4	35,2
Croatia	31,4	31,2	31,1	32,3	32,6	32,2	32,5	32,4	32,6	32,8
Italy	29,7	30,5	30,3	30,7	30,7	31,3	31,7	31,8	32,0	31,2
Cyprus	36,6	36,3	36,3	36,7	36,2	36,0	36,3	37,2	37,4	37,1
Latvia	34,3	35,0	34,8	34,6	35,4	35,6	36,2	36,7	37,0	37,3
Lithuania	33,8	34,0	34,1	34,8	34,9	35,7	36,1	36,7	37,2	37,4
Luxembourg	31,9	32,5	32,7	33,3	33,5	33,0	33,2	33,5	33,9	34,1
Hungary	29,6	30,3	30,8	31,8	32,6	33,3	33,7	34,1	34,5	34,4
Malta	31,1	31,9	33,1	33,5	33,7	34,0	34,8	36,0	36,3	36,9
Netherlands	39,0	39,5	39,7	39,6	39,9	39,9	40,1	40,5	41,0	41,0
Austria	36,2	36,5	36,7	36,6	36,7	37,1	37,2	37,5	37,7	37,5
Poland	31,8	32,1	32,2	32,6	32,6	33,0	33,3	33,5	33,6	33,6
Portugal	36,9	36,9	36,6	36,7	36,9	37,1	37,7	38,0	38,3	37,6
Romania	32,0	32,4	32,6	32,8	32,8	32,4	33,3	33,5	33,8	34,0
Slovenia	33,7	33,6	33,7	34,2	34,3	34,2	35,7	36,1	35,9	35,7
Slovakia	32,5	32,8	33,0	33,2	33,4	33,9	34,1	34,1	34,2	34,0
Finland	37,2	37,4	37,2	37,4	37,7	37,7	38,0	38,7	38,9	38,8
Sweden	40,3	40,6	40,9	41,1	41,2	41,3	41,7	41,8	42,0	42,0
Iceland	44,4	44,5	45,5	46,2	46,6	47,4	47,0	46,2	45,8	44,9
Norway	39,3	39,6	39,5	39,6	39,8	39,6	39,3	39,6	39,8	39,7
Switzerland	41,2	41,4	41,5	41,9	42,0	42,4	42,5	42,7	42,7	42,5

United Kingdom	38,1	38,3	38,5	38,6	38,7	38,9	39,0	39,2	39,4	:
Montenegro	27,8	28,7	28,7	30,1	30,8	31,2	31,2	32,1	32,6	32,6
North Macedonia	31,1	30,9	31,3	31,3	31,2	31,0	31,3	31,5	31,7	31,4
Serbia	30,1	30,4	31,0	31,3	31,3	32,3	32,8	33,3	33,4	33,1
Turkey	26,5	26,6	27,2	27,5	28,0	28,5	29,0	29,4	29,4	27,3

Źródło: Duration of working life, Eurostat, stan na 26.04.2022.

Jak możemy zaobserwować dla całej UE w 2020 roku średni czas aktywności zawodowej wynosił 35,7 lat. Najdłuższą aktywnością zawodową swoich obywateli charakteryzowały się takie kraje jak: Szwecja, Holandia, Dania, Niemcy i Estonia. Z kolei średnio najkrócej pracują obywatele: Włoch, Chorwacji, Grecji, Belgii, Bułgarii i Polski. Na przestrzeni ostatniej dekady mogliśmy zaobserwować trend wydłużającej się aktywności zawodowej: zarówno dla Unii jak i poszczególnych państw członkowskich. Jest to wynikiem wydłużania się średniego czasu życia Europejczyków, za czym idą w większości państw reformy emerytalne, polegające na podnoszeniu wieku uprawniającego do przejścia na emeryturę. Z drugiej strony społeczeństwa w UE się starzejają, co powoduje, iż na rynku pracy jest coraz więcej osób w wieku 50+.

W warunkach globalnej konkurencji gospodarczej, postępujących zmian technologicznych i technicznych, osoby dorosłe są zmuszone do nieustannego podnoszenia swoich kompetencji i nabywania nowej wiedzy oraz umiejętności. Dlatego w kolejnym kroku naszych rozważań przyjrzymy się deficytom w zakresie kompetencji osób dorosłych w Unii Europejskiej.

Deficyty w zakresie kompetencji kluczowych w Unii Europejskiej, z uwzględnieniem sytuacji osób po 50-tym roku życia.

Uczenie się przez całe życie jest siłą napędową postępu społecznego i gospodarczego Unii Europejskiej. Przyczynia się do zwiększenia szans na zatrudnienie i rozwoju zawodowego Europejczyków, a także wpływa na ich rozwój osobisty i dobre samopoczucie. Kształcenie ustawiczne jest ponadto szansą na przezwyciężenie społecznych i gospodarczych trudności jakie spowodowała pandemia COVID-19 oraz na przyspieszenie cyfrowej i zrównoważonej ekologicznie transformacji europejskiej gospodarki i społeczeństwa.⁹

W obecnej sytuacji panującej w europejskiej gospodarce i na unijnym rynku pracy, kompetencje podstawowe, umiejętności i kwalifikacje osób dorosłych mają kluczowe znaczenie. Badania pokazują, że około jedna piąta osób dorosłych w wieku 25-64 lat w Unii Europejskiej nie ukończyła szkoły średniej. Osoby te mają mniejsze szanse na uczestniczenie w kształceniu i szkoleniu w porównaniu z osobami o wyższym poziomie wykształcenia. Ponadto wielu dorosłych Europejczyków ma niski poziom umiejętności czytania, pisanie, liczenia lub umiejętności cyfrowych.¹⁰

⁹ *Adult education and training in Europe, Building inclusive pathways to skills and qualifications, Eurydice report*, European Education and Culture Executive Agency, Publications Office of the European Union, Luxembourg 2021, s. 5; *Assessment of the effectiveness of active labour market policies in crisis and post-crisis situations*, European Training Foundation, 2022, s. 3, *Investing in Career Guidance*, revised edition 2021, s. 14-15; *Osnabrück Declaration 2020 on vocational education and training as an enabler of recovery and just transitions to digital and green economies*, s. 3.

¹⁰ *Adult education and training in Europe, Building inclusive pathways to skills and qualifications, Eurydice report*, European Education and Culture Executive Agency, Publications Office of the European Union, Luxembourg 2021, s. 5; Por. *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions; Key competences for a changing world*, Bruksela 2009, s. 6.

Polityka europejska uznaje, że każdy ma prawo do włączającej, wysokiej jakości edukacji, szkoleń i uczenia się przez całe życie. Te założenia zostały podkreślone w przyjętym planie działania w ramach „Europejskiego filaru praw socjalnych”, w którym wyznaczono nowy główny cel UE, aby do 2030 r. 60% dorosłych Europejczyków każdego roku uczestniczyło w kształceniu lub szkoleniu („Deklaracja z Porto”). Wiele ważnych inicjatyw politycznych UE jak: „Europejski program na rzecz umiejętności” („European Skills Agenda”), „Zalecenia Rady w sprawie ścieżek poprawy umiejętności” („Council Recommendation on Upskilling Pathways”) czy komunikat w sprawie „Europejskiego Obszaru Edukacji” („European Education Area”) podkreślają znaczenie inwestowania przez kraje członkowskie UE w umiejętności osób dorosłych i uczenie się przez całe życie. Niezbędne jest rozwijanie krajowych systemów kształcenia i szkolenia, których celem powinno być zwiększanie udziału osób dorosłych w edukacji.¹¹

Jako, że żyjemy w czasach ciągłych zmian, nowoczesne technologie i transformacja cyfrowa szybko zmieniają sposób, w jaki Europejczycy żyją i pracują. Pandemia COVID-19 jeszcze bardziej zwiększyła tempo zmian. W tym kontekście kształcenie ustawiczne oraz rozwój kompetencji przez całe życie stał się bardziej istotny niż kiedykolwiek. Każdy człowiek ma podstawowe prawo, a jednocześnie potrzebuje możliwości do zdobywania nowej wiedzy i umiejętności. Czy to w celu zachowania zatrudnienia, poprawy swojej sytuacji i szans na rynku pracy, czy w celu pozostania osobą aktywną i samodzielną w społeczeństwie. Przez lata badań i analiz wykazano, że kształcenie i szkolenie osób dorosłych – zarówno formalne, jak i pozaformalne – przyczynia się do zwiększenia szans na zatrudnienie, poprawy stanu zdrowia czy dobrego samopoczucia. Osoby dorosłe, szczególnie w wieku 50+, o niskim poziomie kompetencji podstawowych lub kwalifikacji, należą do grup znajdujących się w najbardziej niekorzystnej sytuacji na uniwnym rynku pracy i w społeczeństwie. Wraz z narastającą presją gospodarczą i społeczną ich sytuacja prawdopodobnie będzie się pogorszać. Dlatego tak istotne jest aby kraje członkowskie UE rozwijały systemy edukacji w celu identyfikowania i docierania do najbardziej narażonych na niekorzystne zmiany społeczno-gospodarcze grup obywateli i zachęcały ich do udziału w kształceniu i szkoleniu, szczególnie kompetencji podstawowych. Do tych grup obywateli należą osoby po 50 roku życia.¹²

Analizując deficyty kompetencji podstawowych wśród mieszkańców Unii Europejskiej, w pierwszym kroku przyjrzymy się podstawowym wynikom badań dotyczących nie tylko kompetencji podstawowych, ale szerzej edukacji, wykształcenia, umiejętności i kwalifikacji posiadanych przez osoby dorosłe w Unii Europejskiej. Badania z ostatnich lat przynoszą nam następujące wyniki:

- w 2019 r. 21,6% dorosłych Europejczyków w wieku 25–64 lat (tj. 51,5 mln osób) nie ukończyło szkoły średniej II stopnia (ISCED 3; EQF 3 lub 4). Spośród nich 12,5 mln opuściło system edukacji z wykształceniem poniżej gimnazjalnego;
- Kraje Europy Południowej są najbardziej dotknięte niskim poziomem wykształcenia wśród dorosłej populacji;

¹¹ *Adult education and training in Europe, Building inclusive pathways to skills and qualifications, Eurydice report*, European Education and Culture Executive Agency, Publications Office of the European Union, Luxembourg 2021, s. 5; *Zalecenia Rady w sprawie uczenia się na rzecz zrównoważonego środowiska*, Komisja Europejska, Bruksela 2022, s. 3-5; *Osnabrück Declaration 2020 on vocational education and training as an enabler of recovery and just transitions to digital and green economies*, s. 7.

¹² *Adult education and training in Europe, Building inclusive pathways to skills and qualifications, Eurydice report*, European Education and Culture Executive Agency, Publications Office of the European Union, Luxembourg 2021, s. 13; *The importance of being vocational: challenges and opportunities for VET in the next decade*, Cedefop, ETF, Luksemburg 2020, s. 8-9; *International trends and innovation in career guidance*, volume I, European Training Foundation, 2020, s. 10-12; *New Skills for New Jobs: Action Now*, A report by the Expert Group on New Skills for New Jobs prepared for the European Commission, 2010, s. 24; *Skills for green and inclusive societies in the digital era*, European Training Foundation, 2021, s. 5-7.

- Osoby w grupach wiekowych 25-34 i 35-44 mają wyższy poziom wykształcenia niż starsza populacja (osoby 50+);
- Odsetek osób dorosłych, którzy nie ukończyli szkoły średniej II stopnia, jest wyższy wśród dorosłych urodzonych poza krajem zamieszkania (urodzonych za granicą) niż wśród ludności rodzimej;
- Znaczny odsetek dorosłych Europejczyków (w zależności od kraju od 15% do 57%) ma niski poziom kompetencji / umiejętności podstawowych w zakresie: czytania, pisania, liczenia lub umiejętności cyfrowych;
- Średnio około 40% dorosłych osób w UE jest zagrożonych wykluczeniem cyfrowym: tj. albo mają niski poziom umiejętności cyfrowych lub nie mają ich wcale, albo nie korzystają z internetu lub korzystają w sposób bardzo ograniczony.¹³

Kraje UE różnią się między sobą pod względem udziału osób dorosłych w kształceniu i szkoleniu, jednak wspólną cechą jest to, że większość zajęć edukacyjnych, w których uczestniczą osoby dorosłe, ma charakter pozaformalny. Uczestnictwo osób dorosłych w kształceniu i szkoleniach jest nierównomiernie rozłożone w poszczególnych krajach UE, przy czym kraje nordyckie i niektóre kraje Europy Zachodniej mają znacznie wyższy wskaźnik uczestnictwa niż średnia dla całej UE. W 2019 r. mniej niż jedna trzecia krajów europejskich osiągnęła poziom odniesienia UE 2020 dotyczący 15% udziału osób dorosłych w kształceniu i szkoleniu w ciągu czterech tygodni poprzedzających badanie. Pozytywnym trendem jest tutaj powolny, ale stały wzrost udziału osób dorosłych w kształceniu i szkoleniu. Średni wskaźnik dla UE wzrósł z 7,9% w 2009 r. do 10,1% w 2014 i 10,8 % w 2019. Jednak w 2020 r., roku (prawdopodobnie na skutek pandemii COVID-19), średnia UE ponownie spadła do poziomu 9,2 % - spadek uczestnictwa zaobserwowano praktycznie we wszystkich krajach. Dorośli Europejczycy w badanym okresie uczestniczyli głównie w krótkich, nieformalnych kursach edukacyjnych i szkoleniowych.¹⁴

Badania pokazują nam także, iż dorośli Europejczycy o niskich kwalifikacjach, w mniejszym stopniu uczestniczą w kształceniu i szkoleniu niż osoby z wyższym poziomem wykształcenia (tego typu wyniki zaobserwowano we wszystkich krajach UE, w których dokonano badania). Tym samym poziom wykształcenia okazuje się być kluczowym czynnikiem warunkującym uczestnictwo w kształceniu i szkoleniu dorosłych. I tak w 2019 r. w niektórych krajach europejskich tylko 1% osób dorosłych o niskich kwalifikacjach uczestniczył w kształceniu i szkoleniu, podczas gdy w innych krajach wskaźniki uczestnictwa wynosiły od 10% do 25%. Jednocześnie średnio 3,2% osób dorosłych w całej UE ukończyło szkołę średnią II stopnia już w dorosłym życiu. Zaobserwowano tutaj znaczne różnice między krajami. Odsetek osób kończących szkołę średnią w dorosłym życiu wahał się od mniej niż 1% do 14%. Przeprowadzone badania pozwoliły wyodrębnić trzy profile krajów w UE. Około jedna trzecia państw UE charakteryzowała się stosunkowo niskim odsetkiem dorosłych, którzy nie ukończyli szkoły średniej II stopnia (wskaźnik poniżej średniej UE) i stosunkowo wysokim wskaźnikiem osób dorosłych o niskich kwalifikacjach uczestniczących w kształceniu i szkoleniu (wskaźnik powyżej średniej UE). Do tej kategorii państw należały głównie kraje północnej i zachodniej części Europy. Druga grupa krajów (około jedna trzecia) charakteryzuje się niskim odsetkiem osób dorosłych o niskich kwalifikacjach, z jednocześnie niskim odsetkiem osób dorosłych o niskich kwalifikacjach biorących udział w edukacji i szkoleniu. Większość z tych krajów znajduje się w Europie Wschodniej. Trzecią kategorię państw tworzą kraje, które odnotowały wysoki odsetek osób dorosłych o niskich kwalifikacjach i stosunkowo

¹³ *Adult education and training in Europe, Building inclusive pathways to skills and qualifications, Eurydice report, European Education and Culture Executive Agency, Publications Office of the European Union, Luxembourg 2021, s. 14.*

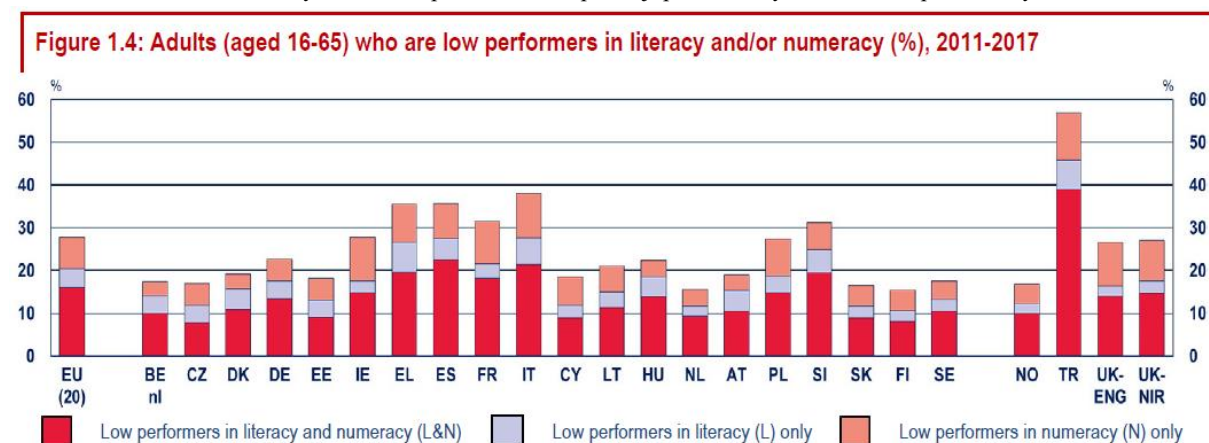
¹⁴ *Tamże, s. 15.*

niski wskaźnik uczestnictwa osób dorosłych o niskich kwalifikacjach w kształceniu i szkoleniu. Do tej kategorii należą kraje południowej Europy.¹⁵

Przechodząc wprost do deficytów w zakresie kompetencji podstawowych przyjrzyjmy się wynikom badania dotyczącego kompetencji w zakresie pisania, czytania i liczenia. Wyników dostarcza nam „Badanie Umiejętności Osób Dorosłych” OECD (PIAAC) mierzące różnice między poziomami podstawowych umiejętności populacji osób dorosłych (w wieku 16-65 lat) w zakresie czytania i pisania, liczenia i rozwiązywania problemów w różnych krajach.

Grafika 1 Odsetek osób dorosłych z niskim poziomem kompetencji podstawowych w zakresie pisania, czytania i liczenia.

Źródło: *Adult education and training in Europe, Building inclusive pathways to skills and qualifications*, Eurydice report, European Education and Culture Executive Agency, Publications Office of the European Union, Luxembourg 2021, s. 34.

Zgodnie z badaniem w różnych krajach (państwa członkowskie UE i kraje spoza UE) od około 8% do 39% dorosłych osób osiąga słabe wyniki zarówno w zakresie czytania, jak i liczenia (średnia dla 20 uczestniczących państw członkowskich UE wyniosła 16,0 %). Najwyższe wartości odnotowała: Hiszpania, Włochy, Grecja, Słowenia i Francja (w porządku malejącym), gdzie od 18,1% do 22,5% dorosłych ma niski poziom umiejętności zarówno w zakresie czytania, jak i liczenia. Na drugim końcu skali są Czechy, Finlandia, Cypr, Słowacja, Estonia, Holandia (w porządku rosnącym), gdzie nie więcej niż 10% dorosłych osiąga słabe wyniki w zakresie umiejętności czytania, pisania i liczenia. Żaden z krajów objętych badaniem nie odnotował mniej niż 15% osób dorosłych ze słabymi wynikami w zakresie czytania, pisania i/lub liczenia.¹⁶

W kolejnym kroku przyjrzyjmy się kompetencjom cyfrowym. Według badań z 2019 r. mierzących poziom umiejętności cyfrowych oraz wykorzystania ICT w gospodarstwach domowych w UE-27, średnio 30% dorosłych (w wieku 25-64 lata) ma niski poziom umiejętności, a około 1% nie posiada w ogóle umiejętności cyfrowych. Dla 10% dorosłych nie można ocenić poziomu umiejętności cyfrowych ponieważ osoby te nie korzystały z internetu w ciągu trzech miesięcy poprzedzających badanie. Tym samym można założyć, iż w całej Unii około 40% osób dorosłych jest zagrożonych wykluczeniem cyfrowym. W przypadku poszczególnych krajów UE najwyższy odsetek dorosłych o niskim poziomie umiejętności cyfrowych i bez umiejętności cyfrowych – od 40% do 56% –

¹⁵ Tamże, s. 15; *Key indicators on education, skills and employment*, European Training Foundation, 2020 s. 17.

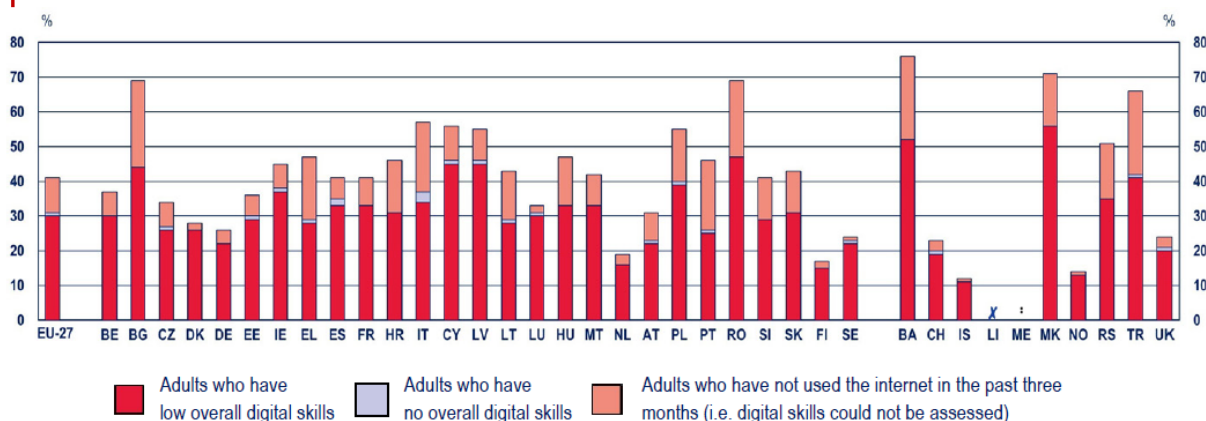
¹⁶ *Adult education and training in Europe, Building inclusive pathways to skills and qualifications*, Eurydice report, European Education and Culture Executive Agency, Publications Office of the European Union, Luxembourg 2021, s. 33; *Key competences in initial vocational education and training: digital, multilingual and literacy*, Research paper, Cedefop, Luksemburg 2020, s. 125-126; Por. *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions; Key competences for a changing world*, Bruksela 2009, s. 5-6.

zaobserwowano w Rumunii, na Cyprze, na Łotwie, w Bułgarii i w Polsce (w porządku malejącym). Po drugiej stronie skali znalazły się kraje skandynawskie (Finlandia, Szwecja, Islandia i Norwegia), oraz Niemcy, Holandia, Austria, Szwajcaria i Wielka Brytania, gdzie proporcje osób o niskim poziomie umiejętności cyfrowych i bez umiejętności cyfrowych wyniosły od 11% do 23% – tj. mniej niż jedna czwarta dorosłej populacji.¹⁷

Grafika 2 Odsetek osób dorosłych z niskim poziomem umiejętności cyfrowych.

Figure 1.5: Adults (aged 25-64) who have low or no digital skills, or who have not used the internet in the past three months (%), 2019

Źródło: *Adult education and training in Europe, Building inclusive pathways to skills and qualifications*, Eurydice report, European Education and Culture Executive Agency, Publications Office of the European Union, Luxembourg 2021, s. 35.

W kolejnym kroku przyjrzymy się znajomości języków obcych¹⁸ przez osoby w wieku 55-64 lata w UE.

Tabela 8 Odsetek populacji ogółem oraz populacji w wieku 55-64 lata deklarujących brak znajomości języków obcych (ani jednego języka – w procentach).

GEO/TIME	Populacja ogółem			Osoby w wieku 55-64 lata		
	2007	2011	2016	2007	2011	2016
European Union - 27 countries (from 2020)	37,4	34,5	31,8	52,9	47,6	42,9
European Union - 28 countries (2013-2020)	37,1	34,5	35,4	51,7	47,6	45,3
Euro area - 19 countries (from 2015)	35,5	33,8	30,2	52,5	47,3	40,7
Belgium	32,1	42,1	21,5	43,0	54,3	28,5
Bulgaria	44,1	61,1	50,5	52,9	73,6	59,8
Czechia	31,9	30,9	21,0	43,3	41,5	33,7
Denmark	12,0	5,9	4,2	21,4	11,5	5,9
Germany	28,6	21,5	21,3	47,4	34,9	29,9
Estonia	13,6	14,5	8,8	16,0	21,6	14,6
Ireland	:	:	49,2	:	83,8	57,1
Greece	43,4	41,9	33,5	67,8	69,2	59,5
Spain	46,6	48,9	45,8	66,1	63,8	61,1
France	41,2	41,2	39,9	53,9	51,9	48,5
Croatia	31,4	:	26,8	46,0	:	43,4
Italy	38,6	40,1	34,0	59,0	58,4	46,2

¹⁷ *Adult education and training in Europe, Building inclusive pathways to skills and qualifications*, Eurydice report, European Education and Culture Executive Agency, Publications Office of the European Union, Luxembourg 2021, s. 34-35

¹⁸ *Zob. Key competences for lifelong learning*, Education and Training, Luksemburg 2019, s. 7.

Cyprus	14,6	16,1	10,5	32,4	33,6	22,4
Latvia	5,1	5,1	4,2	5,4	7,7	6,1
Lithuania	2,5	2,7	4,5	4,0	2,3	5,5
Luxembourg	:	1,1	5,5	:	:	6,2
Hungary	74,8	63,2	57,6	83,5	79,5	74,6
Malta	8,3	10,9	8,2	14,4	19,1	12,3
Netherlands	:	13,9	13,7	:	21,6	20,1
Austria	20,3	21,9	13,8	37,3	32,8	26,9
Poland	37,3	38,1	32,9	49,5	51,2	45,4
Portugal	51,3	41,5	31,0	68,6	62,3	50,2
Romania	69,6	:	64,2	82,3	:	82,9
Slovenia	7,7	7,6	15,9	11,4	10,2	22,7
Slovakia	7,6	14,7	11,8	11,0	21,1	14,0
Finland	16,1	8,2	8,0	37,2	21,1	17,8
Sweden	5,0	8,2	3,4	11,3	11,6	4,1
Norway	2,9	4,4	7,9	6,7	6,4	8,2
Switzerland	:	12,1	8,3	:	17,3	12,7
United Kingdom	35,1	:	65,4	43,5	:	66,9
North Macedonia	:	:	31,7	:	:	44,0
Albania	:	:	59,9	:	:	76,6
Serbia	:	37,4	20,7	:	53,0	30,1
Turkey	75,5	81,8	:	85,3	88,7	:
Bosnia and Herzegovina	:	:	61,0	:	:	73,1

Źródło: Number of foreign languages known (self-reported) by labour status, Eurostat, stan na 21.04.2022.

Możemy zauważyć, iż w tej kategorii wiekowej ponad 42% mieszkańców Unii zadeklarowało brak znajomości choćby jednego języka obcego. Najgorsze wyniki zaobserwowano w Rumunii, na Węgrzech, w Hiszpanii, w Bułgarii i w Grecji. Najlepiej w badaniu wypadły takie kraje jak: Szwecja, Dania, Litwa, Łotwa i Luksemburg.

W kolejnym kroku spójrzmy na wyniki badania dotyczącego znajomości dwóch języków obcych przez osoby w wieku 55-64 lata.

Tabela 9 Odsetek populacji w wieku 55 – 64 lata deklarujących znajomość dwóch języków obcych (w procentach).

GEO/TIME	2016	2011	2007
European Union - 27 countries (from 2020)	17,1	15,7	14,1
European Union - 28 countries (2013-2020)	16,3	15,7	12,3
Euro area - 19 countries (from 2015)	18,1	15,8	14,0
Belgium	30,1	15,3	19,6
Bulgaria	11,7	8,0	17,1
Czechia	20,2	17,7	19,0
Denmark	40,5	41,9	32,4
Germany	20,7	20,0	14,5
Estonia	33,4	30,5	29,6
Ireland	11,9	2,5	:
Greece	7,6	6,8	4,9

Spain	10,1	9,0	8,8
France	15,1	14,2	12,8
Croatia	14,1	:	14,4
Italy	14,7	10,5	13,3
Cyprus	15,4	10,9	10,7
Latvia	39,1	36,8	33,6
Lithuania	32,4	36,3	37,3
Luxembourg	32,0	29,7	:
Hungary	5,3	4,5	3,8
Malta	35,1	33,3	31,8
Netherlands	35,9	30,2	:
Austria	15,3	15,0	14,2
Poland	14,1	13,4	14,1
Portugal	17,3	12,4	10,6
Romania	3,8	:	5,6
Slovenia	23,9	32,1	35,0
Slovakia	31,3	28,0	36,1
Finland	26,0	24,3	20,0
Sweden	29,0	25,5	28,1
Norway	19,2	22,3	25,2
Switzerland	31,0	28,8	:
United Kingdom	8,6	:	:
North Macedonia	15,3	:	:
Albania	4,0	:	:
Serbia	20,3	8,8	:
Turkey	:	1,2	1,8
Bosnia and Herzegovina	3,5	:	:

Źródło: Number of foreign languages known (self-reported) by age, Eurostat, stan na 22.04.2022.

Możemy zauważyć, iż w UE tylko 14% osób w wieku 55-64 lata zadeklarowało znajomość dwóch języków obcych. Najgorzej wypadły takie kraje jak: Węgry, Grecja, Rumunia i Hiszpania. Najwyższymi wskaźnikami w zakresie znajomości dwóch języków obcych cechowały się: Dania, Łotwa, Malta, Słowenia i Słowacja.

Potrzeby edukacyjne obywateli Unii Europejskiej, w tym osób po 50-tym roku życia.

Jak było wskazane we wprowadzeniu obywatele Unii Europejskiej pracują coraz dłużej. Wynika to zarówno z coraz dłuższego średniego czasu trwania życia jak i braku potrzebnych zasobów ludzkich na rynku pracy.¹⁹ Poniższa tabela prezentuje odsetek osób w wieku 50-74 lata aktywnych zawodowo w całej populacji osób w tym wieku.

Tabela 10 Odsetek osób w wieku 50-74 lata aktywnych zawodowo (w procentach).

¹⁹ *Opinion on the future of vocational education and training post 2020*, the Advisory Committee on Vocational Training, 2018, s. 7.

GEO/TIME	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
European Union - 27 countries (from 2020)	43,4	44,5	45,2	46,0	46,7	47,6	48,4	49,0	49,6	49,4
European Union - 28 countries (2013-2020)	44,3	45,3	46,1	46,8	47,5	48,3	49,1	49,7	50,3	:
European Union - 15 countries (1995-2004)	45,0	46,1	47,0	47,8	48,5	49,6	50,3	50,9	51,6	:
Euro area - 19 countries (from 2015)	43,6	44,8	45,7	46,6	47,5	48,6	49,4	50,0	50,7	50,2
Belgium	38,5	39,0	40,3	40,9	41,6	41,8	43,0	43,5	43,9	44,1
Bulgaria	41,5	42,2	43,7	44,5	44,8	44,5	46,4	47,3	49,3	49,5
Czechia	45,5	45,6	46,3	46,6	47,2	48,4	49,3	50,8	51,2	51,3
Denmark	49,9	50,0	49,8	50,6	51,4	52,8	53,5	54,1	55,5	56,0
Germany (until 1990 former territory of the FRG)	49,0	50,6	52,3	53,9	54,8	57,1	58,1	58,6	59,6	58,0
Estonia	54,8	55,6	56,8	56,9	58,3	60,4	60,6	61,0	61,7	61,7
Ireland	48,4	48,1	49,3	49,4	50,7	50,7	51,3	51,9	53,0	53,3
Greece	37,7	36,5	36,6	36,4	37,2	39,1	40,3	41,3	42,6	43,4
Spain	43,8	44,7	44,7	44,9	46,1	46,9	47,2	47,9	48,9	49,0
France	42,1	43,6	43,8	44,2	44,5	44,6	44,7	44,7	44,8	44,6
Croatia	37,9	38,0	37,5	37,6	38,9	36,8	37,1	37,4	37,6	37,9
Italy	35,6	37,4	38,7	40,4	41,7	43,1	44,5	45,6	46,1	45,8
Cyprus	50,7	50,0	49,3	49,1	48,9	48,4	49,3	51,1	51,5	51,2
Latvia	48,9	50,9	51,3	51,8	53,0	54,5	55,3	57,2	58,0	59,4
Lithuania	49,4	50,7	50,7	52,6	54,4	56,9	57,6	59,2	59,5	60,4
Luxembourg	38,7	40,4	41,4	42,4	41,8	42,6	41,6	42,7	43,5	45,3
Hungary	36,3	36,9	37,1	38,4	40,3	42,1	42,9	44,5	45,7	47,2
Malta	31,8	33,0	34,1	35,9	36,9	37,3	37,7	39,4	40,6	42,7
Netherlands	49,3	50,6	51,4	52,0	52,4	52,7	53,3	54,2	55,2	55,4
Austria	40,8	41,7	43,1	43,8	45,2	46,9	48,4	49,5	49,7	49,6
Poland	40,7	41,3	41,6	41,9	42,0	41,9	42,2	41,3	40,9	41,1
Portugal	48,6	48,9	49,0	48,5	49,2	49,6	51,0	51,8	52,7	52,6
Romania	42,0	43,1	43,1	43,2	40,7	40,4	41,7	43,1	43,9	44,3
Slovenia	37,7	38,0	38,7	40,5	39,9	39,8	42,6	44,8	43,9	44,4
Slovakia	45,6	46,1	45,9	45,8	46,3	47,0	47,7	47,7	48,5	48,0
Finland	50,6	50,6	50,2	50,3	50,7	50,6	51,0	51,7	51,6	51,5
Sweden	56,9	57,3	56,8	57,4	57,6	57,9	59,2	59,8	60,3	61,3
Iceland	71,7	71,1	71,9	74,2	74,2	73,6	72,2	70,2	68,8	67,1
Norway	58,1	58,1	57,5	58,2	58,1	57,6	56,9	57,0	57,5	57,1
Switzerland	57,2	57,3	57,8	58,7	59,5	60,3	60,7	61,2	61,2	61,4
United Kingdom	50,9	51,3	52,2	52,6	53,0	53,6	53,7	54,3	55,0	:
Montenegro	36,2	36,7	38,0	40,2	42,5	42,4	43,4	45,5	48,4	44,0
North Macedonia	42,9	42,1	43,0	42,8	43,1	42,2	41,5	42,5	42,1	41,8
Serbia	34,9	35,1	37,5	40,0	39,4	42,3	43,3	43,5	44,6	44,7
Turkey	33,3	33,6	33,8	33,7	34,7	35,7	36,5	37,1	36,2	32,9

Źródło: Activity rates by sex, age and educational attainment level (%), Eurostat, stan na 29.04.2022.

Jak możemy zauważyć w całej UE 49% osób w wieku 50-74 lata było w 2020 roku aktywnych zawodowo. Najwyższe wskaźniki zaobserwowano w Szwecji, Estonii i na Litwie. Najniższe wskaźniki były w: Polsce, Belgii, Grecji, we Włoszech, Rumunii, Słowenii.

Aby osoby po 50 roku życia mogły jak najdłużej pozostać aktywnymi na rynku pracy muszą podnosić oraz uaktualniać swoje kompetencje i umiejętności. Mogą to robić poprzez uczestniczenia w formalnych oraz pozaformalnych formach kształcenia i szkolenia.²⁰ Jak udział w kształceniu i szkoleniu osób dorosłych w UE wyglądał w ostatniej dekadzie prezentuje poniższa tabela.²¹

Tabela 11 Udział w formalnych oraz pozaformalnych formach szkolenia i kształcenia w okresie ostatnich 4 tygodni osób w wieku 25-64 lata (w procentach wobec całej populacji).

GEO/TIME	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
European Union - 27 countries (from 2020)	8,1	8,2	9,9	10,1	10,1	10,3	10,4	10,6	10,8	9,2
European Union - 28 countries (2013-2020)	9,1	9,2	10,7	10,8	10,8	10,8	10,9	11,1	11,3	:
European Union - 15 countries (1995-2004)	10,3	10,5	12,4	12,7	12,5	12,5	12,6	12,7	13,0	:
Euro area - 19 countries (from 2015)	8,3	8,5	10,6	10,9	10,9	11,2	11,3	11,5	11,6	10,0
Belgium	7,4	6,9	6,9	7,4	6,9	7,0	8,5	8,5	8,2	7,4
Bulgaria	1,6	1,7	2,0	2,1	2,0	2,2	2,3	2,5	2,0	1,6
Czechia	11,6	11,1	10,0	9,6	8,5	8,8	9,8	8,5	8,1	5,5
Denmark	32,3	31,6	31,5	31,9	31,5	28,0	26,9	23,5	25,3	20,0
Germany	7,9	7,9	7,9	8,0	8,1	8,5	8,4	8,2	8,2	7,7
Estonia	11,9	12,8	12,6	11,6	12,4	15,7	17,2	19,7	20,2	17,1
Ireland	7,2	7,5	7,6	7,0	6,5	6,5	9,0	12,5	12,6	11,0
Greece	2,8	3,3	3,2	3,2	3,3	4,0	4,5	4,5	3,9	4,1
Spain	11,2	11,2	11,4	10,1	9,9	9,4	9,9	10,5	10,6	11,0
France	5,5	5,7	17,8	18,4	18,6	18,8	18,7	18,6	19,5	13,0
Croatia	3,1	3,3	3,1	2,8	3,1	3,0	2,3	2,9	3,5	3,2
Italy	5,7	6,6	6,2	8,1	7,3	8,3	7,9	8,1	8,1	7,2
Cyprus	7,8	7,7	7,2	7,1	7,5	6,9	6,9	6,7	5,9	4,7
Latvia	5,4	7,2	6,8	5,6	5,7	7,3	7,5	6,7	7,4	6,6
Lithuania	6,0	5,4	5,9	5,1	5,8	6,0	5,9	6,6	7,0	7,2
Luxembourg	13,9	14,2	14,6	14,5	18,0	16,8	17,2	18,0	19,1	16,3
Hungary	3,0	2,9	3,2	3,3	7,1	6,3	6,2	6,0	5,8	5,1
Malta	6,6	7,2	7,7	7,7	7,4	7,8	10,6	10,9	11,9	11,0
Netherlands	17,1	16,9	17,9	18,3	18,9	18,8	19,1	19,1	19,5	18,8
Austria	13,5	14,2	14,1	14,3	14,4	14,9	15,8	15,1	14,7	11,7
Poland	4,4	4,5	4,3	4,0	3,5	3,7	4,0	5,7	4,8	3,7
Portugal	11,5	10,5	9,7	9,6	9,7	9,6	9,8	10,3	10,5	10,0
Romania	1,6	1,4	2,0	1,5	1,3	1,2	1,1	0,9	1,3	1,0
Slovenia	16,0	13,8	12,5	12,1	11,9	11,6	12,0	11,4	11,2	8,4
Slovakia	4,1	3,2	3,1	3,1	3,1	2,9	3,4	4,0	3,6	2,8
Finland	23,8	24,5	24,9	25,1	25,4	26,4	27,4	28,5	29,0	27,3

²⁰ *Skills & Qualifications: Benefits for People. How learning and guidance professionals make it happen*, European Training Foundation, 2019, s. 9-10.

²¹ Por. *Policies for system change and lifelong learning, A Torino Process crosscountry digest (2018–21)*, European Training Foundation, 2022 s. 14.

Sweden	25,3	27,0	28,4	29,2	29,4	29,6	30,4	31,4	34,3	28,6
Iceland	26,4	28,1	26,3	26,3	28,1	24,7	23,6	21,5	22,2	20,3
Norway	18,6	20,4	20,8	20,1	20,1	19,6	19,9	19,7	19,3	16,4
Switzerland	28,9	29,1	29,3	30,5	30,8	31,4	31,2	31,6	32,3	27,6
United Kingdom	16,3	16,3	16,6	16,3	15,7	14,4	14,3	14,6	14,8	:
Montenegro	2,4	2,4	2,8	2,9	3,0	3,3	2,8	3,2	2,5	2,7
North Macedonia	3,6	4,1	3,7	3,2	2,6	2,9	2,3	2,4	2,8	2,6
Serbia	3,5	3,6	3,9	4,4	4,8	5,1	4,4	4,1	4,3	3,7
Turkey	3,4	3,9	4,5	5,7	5,5	5,8	5,8	6,2	5,7	5,8

Źródło: Participation rate in education and training (last 4 weeks) by sex and age, Eurostat, stan na 28.04.2022.

W całej UE tylko 9% osób w wieku 25-64 lata uczestniczyło w jakiejś formalnej lub pozaformalnej formie szkolenia i kształcenia w okresie ostatnich 4 tygodni przed badaniem. Najwyższe wskaźniki odnotowano w: Szwecji, Finlandii, Holandii, Danii. Najmniej osób kształciło się i szkoliło w: Słowacji, Rumunii, Polsce, Chorwacji, na Węgrzech, w Bułgarii, na Cyprze.

Powyższe dane porównajmy do populacji osób w wieku 50-74 lata, co prezentuje poniższa tabela.

Tabela 12 Udział w formalnych oraz pozaformalnych formach szkolenia i kształcenia w okresie ostatnich 4 tygodni osób w wieku 50-74 lata (w procentach wobec całej populacji).

GEO/TIME	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
European Union - 27 countries (from 2020)	3,5	3,7	4,9	5,1	5,1	5,3	5,3	5,5	5,6	4,3
European Union - 28 countries (2013-2020)	4,3	4,5	5,5	5,7	5,7	5,8	5,8	5,9	6,1	:
European Union - 15 countries (1995-2004)	5,1	5,3	6,6	6,8	6,8	6,8	6,8	6,9	7,1	:
Euro area - 19 countries (from 2015)	3,5	3,7	5,1	5,3	5,4	5,7	5,7	5,8	5,9	4,6
Belgium	3,7	3,6	3,4	3,7	3,7	3,6	4,1	3,9	3,8	3,1
Bulgaria	:	:	:	:	:	0,2	:	0,2	0,1	:
Czechia	5,4	5,1	4,8	4,6	4,0	4,3	4,8	4,2	4,3	2,7
Denmark	24,1	24,1	23,6	24,0	23,4	20,4	18,3	15,4	17,8	12,9
Germany	2,6	2,7	2,6	2,7	2,9	3,1	2,9	2,9	3,0	2,8
Estonia	4,6	5,0	4,7	4,6	4,2	8,7	7,4	9,5	9,3	8,0
Ireland	3,2	3,4	3,5	3,1	2,8	2,9	5,0	7,8	8,0	6,6
Greece	0,4	0,6	0,5	0,5	0,6	1,0	1,2	1,2	0,9	0,7
Spain	5,2	5,5	5,5	4,1	4,1	3,8	4,2	4,6	4,8	4,8
France	2,4	2,5	10,8	11,0	11,0	11,3	11,4	11,2	11,6	6,9
Croatia	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	0,3	0,2	0,3	0,4	0,4
Italy	2,2	2,8	2,7	4,1	3,7	4,5	4,2	4,3	4,3	3,4
Cyprus	3,6	3,0	3,3	3,2	3,3	3,1	3,3	2,6	2,5	1,3
Latvia	1,8	3,1	3,0	2,1	2,3	3,3	3,1	2,8	2,8	2,5
Lithuania	2,0	2,1	2,3	2,0	2,5	2,6	2,9	3,6	3,8	3,8
Luxembourg	5,7	6,0	6,0	6,4	8,1	7,8	7,5	8,9	8,2	6,5
Hungary	0,4	0,5	0,6	1,0	2,8	2,6	2,5	2,6	2,3	1,9
Malta	3,1	3,1	3,9	3,5	3,0	3,7	4,6	4,0	5,0	4,5
Netherlands	8,6	8,7	9,3	9,9	10,5	10,4	10,2	10,1	10,7	9,9
Austria	6,5	6,9	6,8	6,9	7,3	7,5	7,9	8,1	7,6	4,9
Poland	0,9	0,9	0,9	1,0	0,8	1,0	1,2	2,0	1,7	1,2

Portugal	4,5	4,1	3,9	3,6	4,1	4,5	4,3	4,6	5,0	4,3
Romania	0,2	0,2	0,5	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2
Slovenia	6,9	6,5	6,3	5,6	4,7	5,1	5,7	6,0	5,8	3,6
Slovakia	1,4	1,0	0,9	1,1	1,1	0,9	1,4	1,6	1,4	1,0
Finland	13,6	14,3	14,5	15,1	15,1	15,7	16,4	16,9	17,0	14,6
Sweden	17,0	18,2	19,0	19,6	20,1	19,8	20,6	21,7	24,5	18,5
Iceland	16,8	17,9	17,3	16,5	17,0	15,6	14,2	12,5	12,8	10,8
Norway	10,4	11,4	11,4	11,1	11,6	11,3	11,0	11,2	11,1	8,4
Switzerland	20,2	20,1	20,5	21,9	22,1	22,5	22,1	21,8	22,3	17,2
United Kingdom	9,8	10,1	10,3	10,2	10,1	9,0	8,8	9,1	9,5	:
Montenegro	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
North Macedonia	0,6	0,6	0,4	0,5	0,4	0,5	0,2	0,2	0,2	0,1
Serbia	0,5	0,5	0,5	0,5	0,8	1,0	0,7	0,6	0,7	0,4
Turkey	0,3	0,3	0,6	0,7	0,7	0,6	0,6	0,9	0,7	0,7

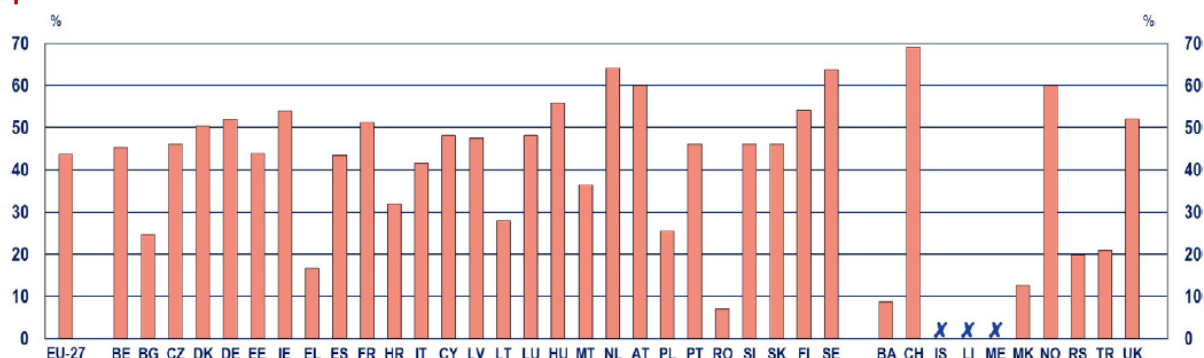
Źródło: Participation rate in education and training (last 4 weeks) by sex and age, Eurostat, stan na 27.04.2022.

Wskaźnik dla całej Unii wyniósł zaledwie 4,3%, tj. ponad dwa razy mniej niż dla grupy osób w wieku 25-64 lata. Najgorzej w kategorii wiekowej 50-74 lata wypadły takie kraje jak: Rumunia, Grecja, Słowacja, Polska, Chorwacja. Najwięcej osób w wieku 50-74 lata uczestniczyło w jakiejś formie formalnego lub pozaformalnego kształcenia i szkolenia w krajach takich jak: Szwecja, Finlandia, Dania, Francja i Holandia.

W ostatnim kroku zobaczymy jeszcze jak udział w szkoleniu i kształceniu prezentował się w okresie ostatnich 12 miesięcy poprzedzających badanie. Według badania AES wiemy, iż w 2016 roku 43,7% osób dorosłych (w wieku 25-64 lata) w UE-27, co najmniej raz uczestniczyła w kształceniu i szkoleniu. W dziewięciu państwach odnotowano wskaźnik na poziomie, co najmniej 50%: Holandia, Szwecja, Austria, Węgry, Finlandia, Irlandia, Niemcy, Francja i Dania (w porządku malejącym). Z kolei najgorsze wyniki odnotowano w: Rumunii, Grecji, Bułgarii, Polsce, Litwie.²²

Grafika 3 Odsetek osób w wieku 25-64 lata, które uczestniczyły w szkoleniu lub kształceniu w okresie do 12 miesięcy poprzedzających badanie.

Figure 1.7: Adults (aged 25-64) who participated in education and training in the 12 months prior to the survey (%), 2016

Źródło: *Adult education and training in Europe, Building inclusive pathways to skills and qualifications*, Eurydice report, European Education and Culture Executive Agency, Publications Office of the European Union, Luxembourg 2021, s. 38.

²² *Adult education and training in Europe, Building inclusive pathways to skills and qualifications*, Eurydice report, European Education and Culture Executive Agency, Publications Office of the European Union, Luxembourg 2021, s. 37-38

Możliwości kształcenia ustawicznego w Unii Europejskiej.

Kształcenie ustawiczne w tym podnoszenie kompetencji podstawowych wśród mieszkańców UE w ostatnich latach stało się jedną z kluczowych polityk europejskich. Już w 2009 roku Rada Europejska przyjęła sobie cel, aby do 2020 roku, co najmniej 15% osób dorosłych (w wieku 25-64 lata) uczestniczyło w kształceniu i szkoleniu w okresie do czterech tygodni poprzedzających badanie. W lutym 2021 roku Rada wprowadziła nowy cel na poziomie całej UE, którym jest zapewnienie udziału osób dorosłych w kształceniu i szkoleniu w okresie 12 miesięcy poprzedzających badanie na poziomie 47 % do 2025 r. jednocześnie do roku 2030 cel ten założono na poziomie 60%.²³

Jak pokazują najbardziej aktualne badania, w 2016 r. dla około jednej trzeciej osób dorosłych w UE, którzy chcieli uczestniczyć w kształceniu lub szkoleniu przeszkodą były kwestie finansowe. A co piąta badana osoba wskazywała, iż koszty są główną przeszkodą w podjęciu nauki. Częściej przeszkodą finansową w kształceniu były dotknięte osoby z niższym poziomem wykształcenia niż osoby z wyższym wykształceniem. Dlatego w ramach UE ważne jest oferowanie bezpłatnych lub dotowanych form kształcenia i szkolenia dla osób dorosłych. W większości krajów europejskich od osób dorosłych o niskich kwalifikacjach nie oczekuje się uiszczania opłat, gdy uczestniczą w dotowanych przez państwo programach edukacyjnych i szkoleniowych na poziomach ISCED 3 lub poziom 4 EQF (tj. wykształcenie średnie II stopnia lub równoważne). W około jednej trzeciej krajów dorośli mogą, ale nie muszą płacić za tego typu usługi edukacyjne, w zależności od dodatkowych czynników (np. statusu na rynku pracy).²⁴ Poniższa tabela prezentuje odsetek populacji niebiorącej udziału w szkoleniu i kształceniu ze względu na zbyt wysokie koszty edukacji.

Tabela 13 Odsetek populacji nie biorącej udziału w szkoleniu i kształceniu ze względu na zbyt wysokie koszty edukacji.

GEO/TIME	2007	2011	2016
European Union - 27 countries (from 2020)	31,6	32,5	32,2
European Union - 28 countries (2013-2020)	32,5	32,5	35,5
Euro area - 19 countries (from 2015)	26,0	31,7	33,6
Belgium	:	13,3	18,9
Bulgaria	50,7	51,3	40,9
Czechia	18,1	25,2	21,7
Denmark	:	24,7	19,6
Germany	37,4	33,2	32,9
Estonia	43,5	39,2	:
Ireland	:	:	28,2
Greece	30,5	40,3	46,9
Spain	12,5	16,5	43,3
France	:	29,5	26,2
Croatia	46,2	:	46,2
Italy	28,9	42,0	37,1
Cyprus	16,3	26,3	36,9
Latvia	46,2	54,6	54,5
Lithuania	42,3	55,8	42,8

²³ *Adult education and training in Europe, Building inclusive pathways to skills and qualifications, Eurydice report*, European Education and Culture Executive Agency, Publications Office of the European Union, Luxembourg 2021, s. 36.

²⁴ *Tamże*, s. 17.

Luxembourg	:	21,6	25,8
Hungary		41,3	54,5
Malta	:	19,1	20,5
Netherlands		27,1	42,9
Austria		28,9	28,3
Poland		52,3	38,1
Portugal		29,8	19,4
Romania		61,4	55,4
Slovenia	:	43,7	37,8
Slovakia	:	:	33,2
Finland		26,1	21,2
Sweden		23,6	23,2
Norway	:	13,7	:
Switzerland		33,4	40,2
United Kingdom	:	34,3	50,7
North Macedonia	:	:	71,8
Albania	:	:	62,1
Serbia	:	47,6	56,4
Turkey		41,3	17,4
Bosnia and Herzegovina	:	:	55,9

Źródło: Population wanting to participate in education and training, by reason for not participating and educational attainment level, Eurostat, stan na 21.04.2022.

W 2016 roku ponad 32% dorosłych Europejczyków nie brało udziału w kształceniu i szkoleniu ze względu na koszty finansowe nauki. Najwyższe wskaźniki odnotowano: na Łotwie, w Grecji, Chorwacji, na Węgrzech i w Hiszpanii. Najlepiej sytuacja wyglądała w takich krajach jak: Belgia, Dania, Malta, Polska i Szwecja.

W dalszym kroku analizy możliwości kształcenia w UE przyjrzymy się dostępności pozaformalnych form szkolenia i kształcenia w zależności od statusu podmiotów oferujących usługi edukacyjne dla dorosłych, zaczynając od instytucji formalnych.

Tabela 14 Dostępność pozaformalnych form edukacji i kształcenia oferowanych przez formalne instytucje edukacyjne i szkoleniowe (w procentach).

formalne instytucje edukacyjne i szkoleniowe			
GEO/TIME	2007	2011	2016
European Union - 27 countries (from 2020)	10,3	10,4	7,8
European Union - 28 countries (2013-2020)	10,4	9,8	7,6
Euro area - 19 countries (from 2015)	11,0	10,7	7,7
Belgium	15,2	13,6	11,0
Bulgaria	3,1	2,5	3,2
Czechia	10,7	9,1	6,7
Denmark	:	13,6	17,6
Germany	4,8	16,8	3,3
Estonia	10,0	27,6	11,7
Ireland	:	12,4	11,6
Greece	14,6	8,4	13,1
Spain	9,7	9,5	16,2

France	1,2	2,7	2,9
Croatia	15,6	:	12,4
Italy	12,9	11,0	12,0
Cyprus	5,4	7,7	5,2
Latvia	13,4	10,9	6,1
Lithuania	20,8	29,9	20,1
Luxembourg	:	9,0	12,5
Hungary	7,0	3,7	4,1
Malta	:	18,7	16,3
Netherlands	38,2	9,6	3,8
Austria	6,7	12,2	10,4
Poland	13,1	11,9	8,6
Portugal	9,1	7,1	7,4
Romania	19,3	13,6	5,0
Slovenia	8,7	11,3	13,7
Slovakia	17,0	11,0	8,5
Finland	8,8	20,4	23,1
Sweden	4,2	7,5	9,8
Norway	:	8,4	7,7
Switzerland	:	11,0	6,8
United Kingdom	11,1	:	6,2
North Macedonia	:	:	16,4
Albania	:	:	10,7
Serbia	:	16,7	9,6
Turkey	7,3	9,9	8,3
Bosnia and Herzegovina	:	:	18,1

Źródło: Distribution of non-formal education and training activities by provider, Eurostat, stan na 28.04.2022.

W 2016 roku 7,8% dostępnych form kształcenia i szkolenia pozaformalnego na unijnym rynku edukacyjnym dostarczały formalne instytucje edukacyjne. Najwięcej usług edukacyjnych od tego typu podmiotów zaobserwowano w takich krajach jak: Finlandia, Litwa, Dania. Najmniejsza dostępność usług oferowanych przez formalne instytucje edukacyjne była w: Bułgarii, Francji, Niemczech i w Holandii.

W kolejnym kroku zobaczymy jak dostępność pozaformalnych form edukacji i kształcenia wyglądała w przypadku instytucji pozaformalnych.

Tabela 15 Dostępność pozaformalnych form edukacji i kształcenia oferowanych przez pozaformalne instytucje edukacyjne i szkoleniowe (w procentach).

GEO/TIME	pozaformalne instytucje edukacyjne i szkoleniowe		
	2007	2011	2016
European Union - 27 countries (from 2020)	17,5	18,1	19,3
European Union - 28 countries (2013-2020)	16,6	17,7	17,7
Euro area - 19 countries (from 2015)	15,1	16,8	18,3
Belgium	7,3	7,7	11,3
Bulgaria	14,1	11,3	17,5

Czechia	27,9	32,6	35,4
Denmark	:	7,5	15,5
Germany	14,7	14,3	14,3
Estonia	34,4	9,9	24,4
Ireland	:	11,1	14,2
Greece	12,1	15,9	17,9
Spain	26,2	13,5	14,2
France	1,5	23,4	23,0
Croatia	24,2	:	20,3
Italy	8,5	11,1	17,8
Cyprus	19,3	22,2	14,2
Latvia	21,3	22,7	22,9
Lithuania	28,7	25,3	24,3
Luxembourg	:	15,6	22,0
Hungary	32,0	12,9	13,0
Malta	:	17,7	15,8
Netherlands	:	17,5	21,5
Austria	21,8	25,3	25,9
Poland	49,9	53,6	48,7
Portugal	20,9	18,6	21,3
Romania	31,2	35,4	28,6
Slovenia	44,6	45,7	36,7
Slovakia	28,2	25,2	16,5
Finland	10,1	8,9	9,1
Sweden	14,6	10,5	5,1
Norway	:	11,1	12,2
Switzerland	:	17,8	18,7
United Kingdom	8,2	10,7	5,8
North Macedonia	:	:	30,7
Albania	:	:	17,3
Serbia	:	26,3	14,5
Turkey	27,0	36,8	24,8
Bosnia and Herzegovina	:	:	29,2

Źródło: Distribution of non-formal education and training activities by provider, Eurostat, stan na 27.04.2022.

Wynik dla Unii oscylował powyżej 19%. Największa dostępność pozaformalnych instytucji edukacyjnych i oferowanych przez nie usług kształcenia i szkolenia dorosłych była w takich krajach jak: Polska, Estonia, Litwa, Francja, Rumunia. Najniższą dostępność takich instytucji i usług zaobserwowano w Szwecji i w Finlandii.

Zobaczmy jeszcze jak wyglądała w Unii dostępność pozaformalnej edukacji powiązanej z pracą zawodową i finansowanej przez pracodawców.

Tabela 16 Dostępność pozaformalnej edukacji i szkolenia powiązanego z pracą zawodową i finansowanego przez pracodawcę (w procentach dla całej populacji osób zatrudnionych).

GEO/TIME	2007	2011	2016
European Union - 27 countries (from 2020)	21,4	28,0	30,4

European Union - 28 countries (2013-2020)	22,0	27,0	31,4
Euro area - 19 countries (from 2015)	22,0	30,2	33,0
Belgium	25,7	27,0	31,4
Bulgaria	32,8	22,1	20,9
Czechia	31,9	26,7	37,0
Denmark	33,7	43,2	35,1
Germany	32,3	37,5	38,3
Estonia	34,5	36,5	33,7
Ireland	:	:	39,9
Greece	7,6	4,6	5,2
Spain	14,9	24,5	28,0
France	21,4	36,9	34,3
Croatia	13,4	:	23,6
Italy	9,5	20,8	27,1
Cyprus	28,1	29,1	27,7
Latvia	23,3	19,8	33,6
Lithuania	24,2	19,8	17,8
Luxembourg	:	48,1	32,9
Hungary	4,0	29,2	35,2
Malta	19,5	24,6	24,6
Netherlands	33,4	46,2	48,2
Austria	27,1	30,0	41,6
Poland	16,2	15,6	17,6
Portugal	17,6	29,3	35,5
Romania	3,3	4,6	3,4
Slovenia	23,6	22,9	33,1
Slovakia	36,7	32,9	38,6
Finland	38,8	41,2	36,5
Sweden	58,1	55,9	47,8
Norway	44,7	50,7	47,1
Switzerland	32,3	44,9	52,9
United Kingdom	26,7	19,1	39,8
North Macedonia	:	:	7,9
Albania	:	:	5,1
Serbia	:	8,1	11,9
Turkey	6,1	8,0	12,2
Bosnia and Herzegovina	:	:	4,4

Źródło: Participation rate in job-related non-formal education and training by type and labour status, Eurostat, stan na 21.04.2022.

W 2016 roku średnia dla Unii wyniosła 30%. Najwyższe wskaźniki odnotowano w: Holandii, Szwecji i Austrii. Najniższą dostępność usług edukacyjnych finansowanych przez pracodawców zaobserwowano w Rumunii i w Grecji.²⁵

²⁵ Por. *The importance of being vocational: challenges and opportunities for VET in the next decade*, Cedefop, ETF, Luxemburg 2020, s. 6-7.

Kontynuując rozważania na temat finansowania kształcenia i szkolenia dorosłych przez pracodawców zobaczmy jak w UE prezentował się odsetek przedsiębiorstw zapewniających swoim pracownikom kursy i szkolenia zawodowe.

Tabela 17 Odsetek przedsiębiorstw zapewniających swoim pracownikom kursy i szkolenia zawodowe.

GEO/TIME	2005	2010	2015
European Union - 27 countries (from 2020)	55,6	63,6	70,5
European Union - 28 countries (2013-2020)	59,7	65,7	72,6
Belgium	62,5	77,6	83,9
Bulgaria	28,7	31,2	42,2
Czechia	72,0	72,2	90,6
Denmark	85,3	90,9	86,6
Germany (until 1990 former territory of the FRG)	69,5	72,8	77,3
Estonia	66,6	67,7	86,1
Ireland	66,9	:	77,4
Greece	21,0	27,8	21,7
Spain	47,1	74,9	86,0
France	73,8	76,1	78,9
Croatia	:	57,1	55,4
Italy	32,2	55,6	60,2
Cyprus	50,7	71,6	69,5
Latvia	36,4	40,4	99,9
Lithuania	46,4	51,9	61,6
Luxembourg	71,8	70,8	77,1
Hungary	49,1	48,7	43,8
Malta	45,6	53,9	61,6
Netherlands	74,7	78,6	85,0
Austria	81,1	86,9	88,1
Poland	34,8	22,5	44,7
Portugal	44,1	64,6	75,0
Romania	40,3	24,1	26,7
Slovenia	72,9	68,0	84,1
Slovakia	60,4	69,0	70,0
Finland	76,7	74,4	83,1
Sweden	78,4	87,0	93,1
Norway	86,0	96,8	99,1
United Kingdom	90,4	80,4	85,7
North Macedonia	:	:	61,9

Zródło: Enterprises providing training by type of training and size class - % of all enterprises, Eurostat, stan na 22.04.2022.

W 2015 roku ponad 70% przedsiębiorstw w UE zapewniało swoim pracownikom szkolenia i kursy zawodowe związane z wykonywaną przez pracownika pracą. Najwyższym wskaźnikiem charakteryzowały się takie kraje jak: Łotwa, Czechy, Szwecja, Austria, Dania i Hiszpania. Najniższe wskaźniki zaobserwowano w Rumunii, w Grecji, na Węgrzech, w Polsce i w Bułgarii.

Różnice w kształceniu osób po 50-tym roku życia i osób młodszych w Unii Europejskiej.

Omawiając różnice w kształceniu osób po 50 roku życia i osób młodszych w Unii Europejskiej zacznijmy od analizy odsetka osób w wieku 25-34 lata oraz 55-64 lata biorących udział w formalnym lub pozaformalnym kształceniu i szkoleniu.

Tabela 18 Odsetek osób w wieku 25-34 lata oraz 55-64 lata biorących udział formalnym lub poza formalnym kształceniu i szkoleniu.

GEO/TIME	Osoby w wieku 25-34 lata			Osoby w wieku 55-64 lata		
	2007	2011	2016	2007	2011	2016
European Union - 27 countries (from 2020)	42,2	48,5	52,2	18,5	26,0	31,6
European Union - 28 countries (2013-2020)	44,1	47,8	53,2	20,8	26,1	32,4
Euro area - 19 countries (from 2015)	44,6	52,4	57,0	19,8	29,1	35,5
Belgium	56,3	49,5	59,3	23,5	19,9	29,2
Bulgaria	44,7	31,0	29,6	20,3	15,1	14,7
Czechia	44,1	44,2	51,9	21,7	20,4	29,1
Denmark	57,2	68,4	61,0	28,6	45,5	37,0
Germany	53,3	57,4	57,4	28,2	38,6	43,9
Estonia	52,5	64,5	52,9	27,5	32,6	30,4
Ireland	:	29,2	63,5	:	16,4	40,3
Greece	22,7	20,3	28,8	5,1	3,1	5,8
Spain	39,7	47,8	55,6	17,0	23,2	29,1
France	48,2	61,1	61,1	16,2	32,8	35,1
Croatia	33,5	:	44,0	9,0	:	15,7
Italy	30,5	43,0	49,8	11,8	22,3	33,0
Cyprus	53,2	50,2	57,9	20,1	27,8	29,9
Latvia	39,0	38,0	56,9	21,8	19,7	34,1
Lithuania	42,7	37,3	36,1	19,0	16,2	19,2
Luxembourg	:	81,4	58,5	:	49,4	29,8
Hungary	15,8	51,8	63,2	2,5	21,7	38,2
Malta	50,4	43,7	48,5	16,2	20,1	19,8
Netherlands	59,7	72,4	73,9	28,7	38,2	51,4
Austria	47,1	55,4	69,3	25,4	35,7	41,3
Poland	34,1	36,0	33,8	6,8	9,6	13,4
Portugal	40,3	59,9	60,3	10,9	21,9	28,6
Romania	14,0	13,1	13,9	2,5	2,0	1,5
Slovenia	52,1	43,3	56,4	22,2	22,8	27,3
Slovakia	51,0	49,4	54,3	23,8	21,9	30,3
Finland	66,0	65,8	67,6	37,8	35,5	34,3
Sweden	81,0	78,7	69,7	60,6	57,5	54,7
Norway	65,0	71,5	69,2	41,2	40,6	47,0
Switzerland	55,4	73,0	79,6	36,8	54,0	57,4
United Kingdom	58,8	42,6	60,3	37,0	26,5	39,0
North Macedonia	:	:	20,6	:	:	5,4

Albania	:	:	17,3	:	:	3,5
Serbia	:	27,4	29,2	:	5,9	7,4
Turkey	21,1	26,8	31,2	4,4	5,5	6,5
Bosnia and Herzegovina	:	:	25,6	:	:	2,7

Źródło: Participation rate in education and training by age, Eurostat, stan na 25.04.2022.

Jak możemy zaobserwować w 2016 roku dla całej Unii wskaźnik udziału w formalnym lub pozaformalnym kształceniu i szkoleniu dla osób w wieku 25-34 lata wyniósł 52% a dla osób starszych w wieku 55-64 lata tylko 31% (różnica o 21 punktów procentowych). W każdym kraju UE obserwujemy ten sam trend. Wraz z wiekiem spada odsetek osób biorących udział w formalnym lub pozaformalnym kształceniu i szkoleniu.

W kolejnym kroku zobaczymy jak wiek wpływa na uczestnictwo w nieformalnym kształceniu i szkoleniu.

Tabela 19 Odsetek osób w wieku 25-34 lata oraz w wieku 55-64 lata biorących udział w nieformalnym szkoleniu i kształceniu.

GEO/TIME	Osoby w wieku 25-34 lata		Osoby w wieku 55-64 lata	
	2007	2016	2007	2016
European Union - 27 countries (from 2020)	47,0	63,7	33,7	54,1
European Union - 28 countries (2013-2020)	48,1	64,1	35,2	55,4
Euro area - 19 countries (from 2015)	50,5	66,3	36,8	57,5
Belgium	42,4	71,5	25,3	55,1
Bulgaria	34,8	58,3	18,6	42,8
Czechia	59,4	76,6	47,7	61,7
Denmark	:	81,1	:	61,6
Germany (until 1990 former territory of the FRG)	53,8	44,3	45,7	44,3
Estonia	48,5	83,7	40,3	72,6
Ireland	:	69,3	:	54,8
Greece	24,6	58,0	11,7	35,1
Spain	33,0	66,3	20,3	51,4
France	72,9	73,5	54,4	61,4
Croatia	53,4	94,9	35,4	87,8
Italy	49,6	77,4	29,5	71,3
Cyprus	71,3	97,9	55,7	92,9
Latvia	55,8	87,2	51,5	75,9
Lithuania	53,4	29,4	30,9	16,0
Luxembourg	:	77,4	:	59,0
Hungary	33,7	46,0	17,4	33,3
Malta	42,0	46,8	38,9	35,6
Netherlands	:	80,2	:	67,7
Austria	77,1	83,8	68,8	73,1
Poland	31,3	35,6	17,1	24,3
Portugal	50,6	94,2	25,8	80,6
Romania	24,1	72,1	12,6	50,8
Slovenia	72,1	74,2	50,1	57,1
Slovakia	87,6	76,3	79,9	67,0

Finland	61,0	79,0	47,8	57,3
Sweden	80,7	79,1	71,1	77,1
Norway	74,0	85,1	67,1	80,5
Switzerland	66,4	50,7	60,9	37,2
United Kingdom	56,3	66,9	46,1	67,6
North Macedonia	:	74,5	:	62,1
Albania	:	74,0	:	62,0
Serbia	:	93,4	:	84,6
Turkey	35,9	39,6	21,3	22,3
Bosnia and Herzegovina	:	81,1	:	69,7

Źródło: Participation rate in informal learning by learning form and age, Eurostat, stan na 26.04.2022.

Również tutaj obserwujemy ten sam niekorzystny trend. Z wiekiem spada uczestnictwo w kształceniu nieformalnym. O ile w 2016 roku dla grupy osób w wieku 25-34 lata wskaźnik wynosił 63% to dla grupy wiekowej 55-64 lata już tylko 54%. Niższy udział osób po 50 roku życia wobec młodszych w kształceniu i szkoleniu nieformalnym jest stałą tendencją we wszystkich krajach członkowskich.

W kolejnym kroku zobaczmy jak wiek wpływa na poszukiwanie informacji o dostępnych formach kształcenia i szkolenia ustawicznego.

Tabela 20 Odsetek osób w wieku 25-34 lata oraz w wieku 55-64 lata poszukujących informacji o możliwościach kształcenia i szkolenia (w procentach).

GEO/TIME	Osoby w wieku 25-34 lata			Osoby w wieku 55-64 lata		
	2007	2011	2016	2007	2011	2016
European Union - 27 countries (from 2020)	27,8	29,9	30,2	10,1	10,6	11,2
European Union - 28 countries (2013-2020)	32,5	34,6	30,3	14,7	16,5	12,1
Euro area - 19 countries (from 2015)	28,0	32,5	32,9	11,1	12,1	12,3
Belgium	35,5	32,0	:	12,2	7,5	:
Bulgaria	20,2	13,7	9,0	5,8	2,0	2,8
Czechia	:	26,5	20,9	:	10,6	9,3
Denmark	:	52,1	61,6	:	31,9	30,9
Germany (until 1990 former territory of the FRG)	22,3	28,7	25,6	10,9	15,6	12,1
Estonia	:	35,0	43,1	:	7,4	14,0
Ireland	:	25,6	36,2	:	11,9	17,6
Greece	14,6	15,4	18,9	2,5	2,6	1,7
Spain	30,4	35,8	45,0	10,4	11,8	15,3
France	:	38,8	37,3	:	12,6	13,1
Croatia	32,1	:	31,2	9,0	:	7,5
Italy	15,8	25,4	25,4	3,3	8,3	7,9
Cyprus	29,2	27,5	23,4	9,6	6,7	8,7
Latvia	35,2	31,2	36,7	9,7	12,8	14,1
Lithuania	24,0	20,0	15,4	4,4	5,9	3,9
Luxembourg	:	55,4	51,6	:	34,2	21,3
Hungary	13,4	20,2	19,5	2,5	5,1	5,4
Malta	:	30,6	27,3	:	12,1	9,9
Netherlands	73,5	45,2	55,1	39,7	13,4	23,0

Austria	38,1	28,9	49,4	18,5	13,2	22,9
Poland	29,0	25,4	20,7	6,3	3,8	5,6
Portugal	29,1	44,0	40,0	6,3	12,7	12,2
Romania	21,6	4,4	8,7	6,1	:	1,4
Slovenia	38,8	31,1	43,2	10,1	12,3	28,5
Slovakia	45,2	33,3	29,2	23,8	11,3	13,9
Finland	55,1	55,6	58,6	22,2	23,6	20,3
Sweden	49,4	48,0	52,7	17,9	14,0	22,6
Norway	:	35,2	49,9	:	10,1	21,6
Switzerland	:	45,3	47,4	:	19,7	19,4
United Kingdom	63,5	73,0	31,1	41,8	64,5	20,9
North Macedonia	:	:	15,7	:	:	2,3
Albania	:	:	16,7	:	:	1,9
Serbia	:	21,4	27,1	:	3,4	4,9
Turkey	13,3	13,3	10,1	2,5	1,8	1,7
Bosnia and Herzegovina	:	:	22,0	:	:	2,0

Źródło: Learning possibilities by type of learning and age, Eurostat, stan na 27.04.2022.

W 2016 roku w całej Unii wśród osób w wieku 25-34 lata ponad 30% osób poszukiwało informacji o dostępnych możliwościach kształcenia i szkolenia. Wśród grupy osób w wieku 55-64 lata wskaźnik ten wyniósł zaledwie 11%. Spadające wraz z wiekiem zainteresowanie poszukiwaniem możliwości kształcenia ustawicznego zaobserwowaliśmy we wszystkich państwach unijnych.

W ostatnim kroku analizy zobaczymy jeszcze jak wiek wpływa na czas, który osoba dorosła poświęca na kształcenie i szkolenie ustawiczne.

Tabela 21 Liczba godzin w ciągu roku spędzonych na udziale w kształceniu i szkoleniu w grupach wiekowych 25-34 lata oraz 55-64 lata.

GEO/TIME	Osoby w wieku 25-34 lata			Osoby w wieku 55-64 lata		
	2007	2011	2016	2007	2011	2016
European Union - 27 countries (from 2020)	216	207	207	77	76	63
European Union - 28 countries (2013-2020)	200	207	203	68	83	65
Euro area - 19 countries (from 2015)	211	209	210	79	77	65
Belgium	225	158	180	115	79	67
Bulgaria	163	184	183	35	36	51
Czechia	156	148	92	46	48	29
Denmark	326	256	303	118	106	81
Germany (until 1990 former territory of the FRG)	294	274	279	76	79	52
Estonia	160	161	185	50	60	51
Ireland	:	296	129	:	112	45
Greece	184	298	248	88	68	76
Spain	225	255	232	131	107	90
France	122	147	160	72	64	65
Croatia	181	:	169	83	:	45
Italy	205	174	202	50	63	76
Cyprus	140	124	79	66	54	40
Latvia	251	218	168	86	105	80

Lithuania	200	140	89	70	46	46
Luxembourg	:	128	228	:	81	66
Hungary	316	103	135	73	48	56
Malta	13	149	132	14	79	130
Netherlands	64	148	129	57	83	63
Austria	220	215	219	79	76	57
Poland	241	203	222	89	73	56
Portugal	296	255	234	105	119	72
Romania	289	139	144	55	67	32
Slovenia	176	140	252	56	80	126
Slovakia	146	120	72	41	44	35
Finland	239	227	235	90	85	61
Sweden	252	291	236	68	91	58
Norway	213	106	139	71	56	45
Switzerland	66	205	227	50	84	75
United Kingdom	110	212	177	37	142	82
North Macedonia	:	:	74	:	:	48
Albania	:	:	228	:	:	51
Serbia	:	245	137	:	57	29
Turkey	135	282	173	85	326	174
Bosnia and Herzegovina	:	:	230	:	:	45

Źródło: Mean instruction hours spent by participant in education and training by age, Eurostat, stan na 26.04.2022.

O ile w 2016 roku osoby w wieku 25-34 lata poświęcały średnio rocznie 207 godzin na udział we wszystkich formach kształcenia i szkolenia ustawicznego, to osoby w wieku 55-64 lata poświęcały zaledwie 63 godziny. Niekorzystny trend można było zaobserwować we wszystkich państwach unijnych. Osoby po 50 roku życia poświęciły około 1/3 czasu na kształcenie i szkolenie w porównaniu do osób młodszych.

Wnioski i rekomendacje

Kształcenie ustawiczne, w tym nabywanie i podnoszenie kompetencji kluczowych przez osoby dorosłe jest siłą napędową postępu społecznego i gospodarczego Unii Europejskiej. Nie tylko przekłada się na lepsze możliwości zawodowe Europejczyków, ale także wpływa na rozwój osobisty i dobre samopoczucie ludzi.

Kształcenie ustawiczne jest szansą na przezwyciężenie społecznych i gospodarczych trudności, jakie spowodowała pandemia COVID-19 oraz na przyspieszenie cyfrowej i zrównoważonej ekologicznie transformacji europejskiej gospodarki i społeczeństwa.

W warunkach globalnej konkurencji gospodarczej, postępujących zmian technologicznych i technicznych, występujących kryzysów i szoków gospodarczych, dorośli Europejczycy muszą nieustannie podnosić swoje kompetencje i umiejętności.

Polityka Unii Europejskiej daje każdemu mieszkańcowi UE prawo do włączającej, wysokiej, jakości edukacji, szkoleń i uczenia się przez całe życie.

Celem UE do 2030 jest, aby 60% dorosłych Europejczyków każdego roku uczestniczyło w kształceniu lub szkoleniu.

Kraje UE różnią się między sobą pod względem udziału osób dorosłych w kształceniu i szkoleniu. Wspólną cechą jest to, że większość zajęć edukacyjnych, w których uczestniczą osoby dorosłe, ma charakter pozaformalny.

Uczestnictwo osób dorosłych w kształceniu i szkoleniach jest nierównomiernie rozłożone w poszczególnych krajach UE, przy czym kraje nordyckie i niektóre kraje Europy Zachodniej mają znacznie wyższe wskaźniki uczestnictwa niż średnia dla całej UE.

Kraje członkowskie UE muszą rozwijać systemy kształcenia i szkolenia w celu identyfikowania i docierania do najbardziej narażonych na niekorzystne zmiany społeczno-gospodarcze grup obywateli oraz zachęcenia ich do udziału w kształceniu i szkoleniu, szczególnie kompetencji podstawowych. Do tych grup obywateli należą osoby po 50 roku życia.

W 2019 r. mniej niż jedna trzecia krajów europejskich osiągnęła poziom odniesienia UE 2020 dotyczący 15% udziału osób dorosłych w kształceniu i szkoleniu w ciągu czterech tygodni poprzedzających badanie.

W 2019 r. 21,6% dorosłych Europejczyków w wieku 25–64 lat (tj. 51,5 mln osób) nie ukończyło szkoły średniej II stopnia (ISCED 3; EQF 3 lub 4). Spośród nich 12,5 mln opuściło system edukacji z wykształceniem poniżej gimnazjalnego.

Osoby w grupach wiekowych 25-34 i 35-44 mają wyższy poziom wykształcenia niż starsza populacja (osoby 50+).

Kraje Europy Południowej są najbardziej dotknięte niskim poziomem wykształcenia wśród dorosłej populacji.

Dorośli Europejczycy o niskich kwalifikacjach, w mniejszym stopniu uczestniczą w kształceniu i szkoleniu niż osoby z wyższym poziomem wykształcenia.

Osoby w wieku 50+ o niskim poziomie kompetencji podstawowych lub kwalifikacji, należą do grup znajdujących się w najbardziej niekorzystnej sytuacji na rynku pracy i w społeczeństwie.

Znaczny odsetek dorosłych Europejczyków (w zależności od kraju od 15% do 57%) ma niski poziom kompetencji / umiejętności podstawowych w zakresie: czytania, pisania, liczenia lub umiejętności cyfrowych.

Od 8% do 39% dorosłych osób osiąga słabe wyniki zarówno w zakresie czytania, jak i liczenia (średnia dla UE - 16,0 %).

Średnio około 40% dorosłych osób w UE jest zagrożonych wykluczeniem cyfrowym: tj. albo mają niski poziom umiejętności cyfrowych lub nie mają ich wcale, albo nie korzystają z internetu lub korzystają w sposób bardzo ograniczony.

Literatura

1. *Adult education and training in Europe, Building inclusive pathways to skills and qualifications*, Eurydice report, European Education and Culture Executive Agency, Publications Office of the European Union, Luxembourg 2021.
2. *Assessment of the effectiveness of active labour market policies in crisis and post-crisis situations*, European Training Foundation, 2022.
3. *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions; Key competences for a changing world*, Brussels 2009.
4. Coppola G., O'Higgins N., *Youth and the Crisis. Unemployment, education and health in Europe*, Routledge, London and New York 2016.

5. *International trends and innovation in career guidance*, volume I, European Training Foundation, 2020.
6. *Investing in Career Guidance*, revised edition, 2021.
7. *Key indicators on education, skills and employment*, European Training Foundation, 2020.
8. *Key competences for lifelong learning*, Education and Training, Luxemburg 2019.
9. *Key competences in initial vocational education and training: digital, multilingual and literacy*, Research paper, Cedefop, Luxemburg 2020.
10. Kubas D., *Teoretyczne podstawy i strategie realizacji flexicurity jako modelu rozwiązywania problemów rynku pracy*, Lublin 2021.
11. Maleszyk P., *Rynki pracy państw Unii Europejskiej w okresie kryzysu. Procesy dostosowawcze i działania antykryzysowe*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2016.
12. *New Skills for New Jobs: Action Now*, A report by the Expert Group on New Skills for New Jobs prepared for the European Commission, 2010.
13. *Opinion on the future of vocational education and training post 2020*, the Advisory Committee on Vocational Training, 2018.
14. *Osnabrück Declaration 2020 on vocational education and training as an enabler of recovery and just transitions to digital and green economies*, Osnabrück 2020.
15. Pasierbiak P., *Integracja z Unią Europejską a zmiany na rynkach pracy krajów Europy Środkowo-Wschodniej*, „Rocznik Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej” 2016, nr 14, z. 5.
16. *Policies for system change and lifelong learning, A Torino Process crosscountry digest (2018–21)*, European Training Foundation, 2022.
17. Sapir A., *Globalization and the reform of european social models*, „Journal of Common Market Studies”, 2006, t. 44, nr 2.
18. *Skills for green and inclusive societies in the digital era*, European Training Foundation, 2021.
19. Szymańska A., *Wpływ kryzysu ekonomicznego na rynki pracy krajów OECD w kontekście uwarunkowań modelowych*, w: Włodarczyk R. W. (red.), *Rynki pracy w krajach Unii Europejskiej wobec wyzwań kryzysowych*, Wydawnictwo eBooki.com.pl, Wrocław 2015.
20. *The importance of being vocational: challenges and opportunities for VET in the next decade*, Cedefop, ETF, Luxemburg 2020.
21. *Zalecenia Rady w sprawie uczenia się na rzecz zrównoważonego środowiska*, Komisja Europejska, Bruksela 2022.
22. *Skills & Qualifications: Benefits for People. How learning and guidance professionals make it happen*, European Training Foundation, 2019.
23. <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>.

